
Ulkotilojen tilapäiskäyttöjen hyödyntäminen osana Helsingin kaupunkikuvaa

Case Kalasataman tilapäiskäytöt

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Maisemasuunnittelu

Lepaan toimipiste, 24.5.2012

Noora Lindberg

Tekijä	Noora Lindberg	Vuosi 2012
Työn nimi	Ulkotilojen tilapäiskäyttöjen hyödyntäminen osana Helsingin kaupunkikuvaa, case Kalasataman tilapäiskäytöt	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön aiheena olivat Helsingin alueen ulkotilojen tilapäiskäyttö ja niiden vaikutukset kaupunkitilaan. Tarkemmin tutkittiin Kalasataman rantareitin erilaisia tilapäiskäyttöjä ja niiden toimivuutta. Tekijä on ollut työnsä, Helsingin kaupungin pohjoiselle kaupunkitekniikalle, kautta mukana tilapäiskäyttöjen toimintojen mahdollistajana käytännössä. Tämä on tarkoittanut lähinnä erilaisten töiden ja koneiden organisoimista alueella. Tilapäiskäyttöihin liittyvien töiden tilaajana oli Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskus (taske). Taske toimi myös tämän opinnäytetyön tilaajana. Talous- ja suunnittelukeskus on mukana uusien alueiden rakentamisessa ja kehittämisessä. Kalasataman kohdalla taske on keskittynyt väliaikaistoimintojen ja ympäristötaitteen koordinointiin.

Työn tarkoituksena on ollut selvittää, mitä erilaisia tilapäiskäyttöjä on sovellettu ja millaisia vaikutuksia niillä on yleisesti ollut. Lisäksi on mietitty, miten tilapäiset käytöt sopivat työmaiden läheisyyteen. Oletuksena oli, että niillä on positiivinen vaikutus kaupunkikuvaan. Tavoitteena oli selvittää, miten tilapäiskäyttöjä voitaisiin kehittää ja saada ne osaksi kaupunkisuunnittelua. Teoriaosuudessa on käytetty erilaista aiheeseen liittyvää kirjallista materiaalia ja tutkimuksia niin tieteellistä tutkimusta kuin Internetin kautta löytyneitä lähteitä ja artikkeleja. Esimerkkitapauksissa ja Kalasataman kohdalla on käytetty tietolähteenä myös eri toimijoiden tiedonantoja. Kalasataman ja Aalto City Garden -esimerkin osuuteen on vaikuttanut myös kentällä saatu käytännön tieto toteutuksista.

Tilapäiset käytöt voivat olla melkein mitä tahansa taiteesta kaupallisiin tapahtumiin. Päätuloksena on vahvistunut tilapäisten käyttöjen positiivinen vaikutus kaupungin imagoon ja kehittymiseen. Tilapäisten käyttöjen käytännön järjestämisessä huomattiin tiettyjä vaikeuksia varsinkin lupamenettelyssä. Pohdinnassa tarkasteltiin väliaikaiskäyttöjen riskitekijöitä ja hyötyjä Kalasataman näkökulmasta. Lisäksi loppuosuudessa on ehdotuksia väliaikaiskäyttöjen kehittämiseen.

Avainsanat tilapäinen käyttö, kaupunkisuunnittelu, kaupunkitila, ympäristötaide

Unit
Name of degree programme
Option

Author

Noora Lindberg

Year 2012

Subject of Bachelor's thesis

Temporary Uses of Outside Spaces in the Part of
City Image of Helsinki, case Temporary Uses of Kalasatama

ABSTRACT

The subject of this thesis was the temporary uses of outside spaces in the area of Helsinki and the effects of these uses to the urban spaces. The area of Kalasatama and the temporary uses of its coastal route were studied more detailed. The author has been working for the Northern City Technology Unit in the city of Helsinki and taking part in making temporary uses possible in Kalasatama. The work of the Northern City Technology Unit and this thesis has been commissioned by the Economic and planning Centre of the City of Helsinki. The Economic and planning Centre is involved in constructing and developing new areas in the city. In the case of Kalasatama Economic and planning Centre has been focusing on the coordinating temporary uses and environmental art projects.

The purpose of this thesis was to find out what kind of different temporary uses have been applied in the area of Helsinki and what kind of effects it has had on the areas. It was assumed that there is a positive impact to the image of the city and also to urban planning. The Objective was to find out how to improve temporary uses and make them a part of city planning. Different kinds of written materials were used in the theory part from scientific research to more informal articles from the Internet. In the part of different examples and in Kalasatama also interviews of various actors were used for information. In the case of Kalasatama and for the example part of Aalto City Garden also knowledge from the field was.

Temporary uses can be almost everything from artistic expression to commercial purpose. For the main result the positive effect for the image and development of the city through temporary uses was confirmed. But there was noticed certain problems in the practice of temporary uses. In the result part different kinds of risk factors and benefits of temporary uses from the perspective of Kalasatama were considered. In this thesis there are propositions to developing temporary uses and in the case of Kalasatama potential targets for improvement.

Keywords Temporary uses, urban planning, urban space, environmental art

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	KAUPUNGIN ULKOALUEIDEN TILAPÄISKÄYTTÖ.....	2
2.1	Tilapäinen käyttö ideana.....	2
2.1.1	Kaupunkitilan monipuolinen käyttö	3
2.1.2	Työmaiden tilapäisyyden hyödyntäminen	4
2.2	Maankäytön suunnittelusta käytännön toteutukseen.....	5
2.2.1	Turvallisuuden huomioiminen ja rajoitukset.....	6
2.2.2	Luvat ja byrokratia.....	7
2.3	Esimerkkejä tilapäiskäytöstä	8
2.3.1	Aalto City Garden.....	8
2.3.2	Töölönlahden väliaikainen puisto.....	11
2.3.3	Kampin kappelin työmaa-aita.....	13
3	TILAPÄISEN KÄYTÖN ERI OSA-ALUEET	15
3.1	Tilapäisen käytön toimijat ja motiivit	16
3.2	Tilapäiskäytön kustannukset.....	17
3.3	Toiminnan ja tilan monimuotoisuus.....	18
3.4	Tilapäisen toiminnan aikasidonnaisuus, kesto ja pitkäaikaisvaikutukset.....	19
3.5	Suunnitelmien laatu ja tarve	20
4	KALASATAMAN TILAPÄISKÄYTTÖ.....	21
4.1	Kalasataman väliaika – Kalasatama temporary	23
4.2	Kalasataman rantareitti.....	25
4.2.1	Ihana kahvila	28
4.2.2	Konttiukio	29
4.2.3	Taide- ja graffitaita	30
4.2.4	Urheilulliset toiminnot	31
4.2.5	Kaupunkiviljely	32
4.2.6	Muut toiminnot	34
4.2.7	Väliaikainen puisto ja muut toteuttamatta jääneet ideat	35
4.3	Rakennusalueen ja väliaikaiskäyttöjen graafinen ilme	39
4.4	Kalasataman rantareitin ylläpito	41
4.5	Tilapäistoiminnan lupamenettelyt, dokumentointi ja viestintä Kalasatamassa ..	42
4.6	Rakennustyömaiden yhteensovittaminen väliaikaistoiminnan kanssa ja alueen turvallisuus.....	43
5	POHDINTA.....	47
5.1	Väliaikaiskäytön potentiaalit ja riskit Kalasataman näkökulmasta	47
5.2	Kalasataman tilapäiskäyttöjen mahdollisuudet jatkossa	49
5.3	Ehdotuksia ulkotilojen väliaikaiskäytön vakiinnuttamiseksi	50

LÄHTEET	52
---------------	----

1 JOHDANTO

Kaupunkiuudistukset ja teollisuuden siirtyminen pois kaupunkien keskustojen läheisyydestä ovat tuoneet kaupunkialueelle erilaisia käyttämättömiä tiloja ja tontteja. Uusien ensisijaisten käyttötarkoitusten syntyminen voi erilaisista syistä kestää vuosia. Tällaisissa tapauksissa voidaan tiloja hyödyntää tilapäisesti monin eri tavoin.

Tilapäisellä käytöllä tarkoitetaan kestoltaan määräaikaista käyttöä, toimintaa, joka ei ole tilan ensisijainen käyttötarkoitus (Lehtovuori & Hentilä & Bengs 2003). Tilapäinen käyttö voi olla melkein mitä tahansa ja melkein millainen tila tahansa voi soveltua tarkoitukseen. Käyttöön voidaan ottaa tyhjä käyttämätön tila, rakennustyömaa-alueen ympäristö tai vaikka keskusta-alueella jonkin työmaan aita. Tilapäinen käyttö voi liittyä erilaiseen toimintaan, mutta se voi myös olla katseltavaa tai kuunneltavaa, jotka luovat kaupungista viihtyisemmän asukkailleen. Väliaikainen käyttö voi tuoda suljetun tai merkityksettömän tilan julkiseen käyttöön (Lehtovuori ym. 2003). Se voi liittää erillisen työmaan ympäröivään kaupunkitilaan.

Tilapäiset käytöt ilmiönä olivat 2000-luvun taitteessa paikoin merkittävässä asemassa, mutta vasta nyt kaupungit ovat huomanneet niiden strategisen merkityksen (Lehtovuori & Ruoppila 2011). Alueiden väliaikaiskäyttö luo kaupungista mielenkiintoisemman ja voi kohentaa kaupunki-imagoa sekä antaa tietyille ryhmille keinon julkiseen näkyvyyteen. Tilapäiset käytöt ovat täten arvokas osa kaupungin kulttuuri-ilmiöitä. (Lehtovuori ym. 2003.) Käytännössä se voi olla myös tapa ylläpitää alueita.

Osallistava suunnittelu on ilmiö, joka antaa eri sidosryhmille mahdollisuuden vaikuttaa suunnitteluun ja siten ympäristön rakentamiseen. Erilaisten joukkojen tai rakenteilla olevien alueiden tilapäiskäyttö tuo kaupunkilaisille mahdollisuuden osallistua itse rakentamiseen ja samalla sitouttaa heitä tällä tavoin ympäristöön. Väliaikaiskäyttö luo mahdollisuudet kokeellisuuteen nimenomaan tilapäisyytensä vuoksi. Osallistava rakentaminen, vaikkakin sen ollessa tilapäistä tilaa varten, voi auttaa luomaan jotakin uutta ja pysyvää.

Tämän työn tarkoituksena on tutkia, millaisia erilaisia väliaikaisia käyttöjä on ollut ja minkälaisissa ympäristöissä pääkaupunkiseudulla sekä miten toteutukset ovat käytännössä onnistuneet. Helsingillä on voimakas teollisuus- ja satama-alueen perinne ja kaupunkina Helsinki antaa runsaasti mahdollisuuksia tilapäiskäytöille. Ranta-alueet ovat olleet pitkään teollisuuden ja satamatoiminnan käytössä ja kaupunki on kasvanut esikaupunkeihin ja lähiöihin. (Lehtovuori ym. 2003.) Tässä työssä keskitytään ulkotiloissa sijaitseviin tiloihin, erityisesti Kalasataman väliaikaiskäyttöihin. Kiinteistöjen tilapäiset käytöt ovat rajattu pois.

Nykyään väliaikaistoiminta on kokonaisuudessaan melko suunnittelematonta. Toisaalta suunnittelemattomuus on tärkeää, jotta toiminnasta voi syntyä uutta. Tietynlainen määritteleminen ja suunnittelu auttavat kuitenkin hahmottamaan kokonaisuutta ja tuomaan marginaaliryhmien kaupunkikulttuuria rikastuttavat toiminnot laajemman yleisön tietoisuuteen ja hyväksyntään. Ympäristöministeriön julkaisussa Kaupunkikiihdytin Tilapäiset käytöt kehittämisen voimavarana painotetaan, että ilman väliaikaiskäyttöjä kaupungit eivät menesty kilpailussa osaavista muuttajista, turisteista ja investoinneista (Lehtovuori & Ruopila 2011).

2 KAUPUNGIN ULKOALUEIDEN TILAPÄISKÄYTTÖ

Kaupunkitila on täynnä erilaisia väliaikaisia käyttöjä, jotka ilmaantuvat hyvinkin erityyppisissä tiloissa. Tilat voidaan karkeasti jakaa suunniteltuihin yleiseen käyttöön tarkoitettuihin tiloihin sekä hylättyihin, ilman ensisijaista käyttötarkoitusta oleviin tiloihin. Erilaiseen toimintaan tarkoitettut aukiot ja yleiset tilat tarjoavat ihmisille mahdollisuuden järjestää tapahtumia ja paikan kokoontumiseen ja ilmaisuun. Tässä opinnäytetyössä tilapäisillä käytöillä tarkoitetaan sellaisia käyttöjä, jotka eivät ole tilan ensisijainen tarkoitus. Nämä alueet, joilta ensisijainen käyttö puuttuu, ovat usein kaupungin rajamailla sijaitsevia, joskus myös kaupungin sisällä olevia tyhjiä tiloja. (Frank & Stevens 2007). Rakennus- ja korjaustyömaat antavat mahdollisuuden työmaan oman tarkoituksen lisäksi toimia tilapäiskäyttöjen areenana. Tilapäistä käyttöä voi siis esiintyä tilan ensisijaisen käytön rinnalla. Tässä osuudessa selvennetään tilapäisen käytön ideaa, sen mahdollisuuksia ja millaista erilaista tilapäistä toimintaa on Helsingissä käytetty. Lisäksi käsitellään, mitä kaikkea pitää ottaa huomioon tilapäiskäyttöjen käytännön järjestelyissä. Hieman laajemmin esitellään kolme erilaista esimerkkiä väliaikaiskäytöstä.

2.1 Tilapäinen käyttö ideana

Tilapäisellä käytöllä tarkoitetaan kestoltaan määräaikaista tilalle tai alueelle toissijaista käyttöä (Lehtovuori ym. 2003). Kaupunkisuunnittelu tähtää yleensä pitkäaikaiseen alueiden käyttöön (Haydn & Temel 2006). Tilapäisiä käyttöjä ei ole otettu huomioon osana normaalia kaupunkikehitystä. Ihanteellisenä pidetään, että pois käytöstä jääneeseen alueeseen tehdään uusi suunnitelma, joka toteutetaan mahdollisemmin nopeasti. Tilapäiset käytöt yhdistetään perinteisesti usein kaaokseen ja ideoiden puutteeseen. (Urban catalyst 2003) Tilapäisyys antaa kuitenkin omat mahdollisuutensa tilojen käyttöön ja suunnittelun välineeksi (Haydn & Temel 2006). Viime aikoina eri toimijat ja kaupungin edustajat ovat huomanneet nämä mahdollisuudet. Tähän viittaa muun muassa Berliinin, Helsingin, Amsterdamin, Wienin ja Napolin yhteistyönä tehty Urban catalyst -tutkimus. Raportti tutkii tilapäiskäyttöjen mahdollisuuksia urbaanin muutoksen moottoreina. Tarkoituksena on monipuolistaa kaupunki-

suunnittelun välineitä ja strategioita. Selvitys on lähinnä keskittynyt kiinteistöihin, mutta tutkimustuloksien voidaan olettaa yleisesti pätevän myös ulkotiloihin. Selvityksen tuloksena todettiin monta tilapäisen käytön positiivista vaikutusta kaupunkitilaan ja suunnitteluun. Tilapäiset käytöt voivat nostaa ennen tuntemattoman alueen yleisön tietoisuuteen. Väliaikaiset käytöt uudistavat ja virkistävät alueita. Juuri tilapäisyyden ja tilan muuttuvuuden takia toiminta kehittyy jatkuvasti. (Urban catalyst 2003.)

Tilapäiset käytöt: Kaupunkitilan unohdettu voimavara (Lehtovuori ym. 2003) -tutkimuksessa määritellään tilapäiset käytöt kaupungin eri toimijoiden omina projekteina, vastakohtana ylhäältä annetuille hankkeille. Tilapäinen toiminta on usein luovaa ja luovuus on elinvoima, jota kaupunki tarvitsee toimiakseen kaupan ja tuotannon keskuksena. Luovilla toimijoilla ja projekteilla on oltava jonkinlainen alue tai tila käytössään. Tällaisia tiloja on mahdollista järjestää urbaaneille raja-alueille sekä alueille, jotka ovat muutosten alla kuten satamat ja teollisuusvyöhykkeet. (Landry & Bianchini 1998.)

Tyypillisesti tilapäiset käytöt yhdistetään nuoriso- ja taidekulttuuriin, urheiluun tai uusiin, vielä tuottamattomiin yrityksiin (Urban catalyst 2003). Tilapäisyyden kirjoon kuuluvat muun muassa kadunvaltauksset, yhteisötaide, kantaaottava kaupunkitaide, konsertit, kaupalliset tapahtumat, pop up -tapahtumat, arkisten kaupunkitilojen elävöittäminen, unohtuneiden teollisuusalueiden uusiokäyttö ja tilapäiset puistot. Ihanteellisemmillaan tilapäiset käytöt auttavat kaupungin asukkaita näkemään tuttua ympäristöään toisin. (Lehtovuori & Ruoppila 2011.)

2.1.1 Kaupunkitilan monipuolinen käyttö

Pauliina Lehtonen (2010) kertoo Helsingin Sanomissa julkaistussa artikkelissa joustavasta ja monipuolisesta kaupunkitilojen käytöstä. Hän pohtii kaupungin asukkaiden vähäisiä mahdollisuuksia vaikuttaa suunnittelun ja varsinkin rakentamisen keinoin kaupunkitilan muodostumiseen. Lehtosen mielestä syynä ovat hallinnon jäykät byrokraattiset työskentelytavat, joissa osallistumisen mahdollisuuksia ei ole huomioitu. Toisaalta syynä on myös asukkaiden epätietoisuus vaikuttamisen mahdollisuuksista ja siitä, miten se voisi tapahtua. Aiheeseen liittyvää lupamenettelyä käsitellään lähemmin kappaleessa 2.3.2.

Artikkelissa Lehtonen (2010) mainitsee esimerkkejä uusista kaupunkitilan käyttötavoista. Hän kertoo muun muassa ympäristöjärjestö Dodon kaupunkiviljelyhankkeen ja Annikinkadun puutalokorttelin Tampereella. Kaupunkiviljelyhankkeen tavoitteena on osoittaa urbaanien tilojen, kuten kattojen, kerrostalojen pihojen, puistojen ja joutomaiden, soveltuvan hyötykasvien viljelyyn ja täten kaupunkilaisten yhteistoimintaan. Annikinkadun asukkaat kyseenalaistivat normaalia käytäntöä ja sallivat muiden kaupunkilaisten pääsyn korttelin yksityiseen tilaan. Esimerkiksi kulttuuri- ja korttelitapahtumien aikana toimi niin kutsuttu piipahtamispäiha umpikorttelin sisäpihalla. Lehtonen (2010)

painottaa, että tarkkojen rajausten sijaan suunnittelussa tulisi jättää tilaa luovuudelle ja yllätyksellisyydelle. Tilojen monikäyttö -artikkelin mukaan tilapäiset käytöt elävöittäisivät kaupunkia ja lisääisivät viihtyvyyttä sekä yhteisöllisyyden ja turvallisuuden tunnetta. Eri tilankäyttötapoja on melkein rajattomasti riippuen vain asukkaiden aktiivisuudesta sekä mahdollisuuksista toteuttaa syntyneitä ideoita.

Tilojen tilapäiseen käyttöön liittyy pop up -ilmiö. Luova pääkaupunkiseutu -hankekuvauksessa (2011) selitetään pop up -käsitteen olleen alun perin vastakulttuuri-ilmiö kaupalliselle ja teolliselle massaliiketoiminnalle. Nykyään se on kansainvälinen ilmiö, jossa erilaisia toimintoja viedään väliaikaisesti yllästäviin ympäristöihin. pop up -ilmiöön liitetään usein erilaiset ravintolat, kaupat, näyttelyt ja tapahtumat. Tämä mahdollistaa kokeilevien asioiden nopean testikäytön ja ilmiötä on mahdollista hyödyntää liiketoiminnassa. Tärkeätä on elämyksellisyys ja usein ekologiset arvot. (Luova pääkaupunkiseutu -hankekuvaus 2011.)

Helsingin uutiset julkaisi 2011 artikkelin nimeltään Pop up -saunan löyly helisi urbaania nautiskelijaa. Artikkelissa haastatellaan arkkitehti Panu Lehtovuorta, joka on työssään keskittynyt kaupunkitilojen väliaikaiskäyttöön. Hänen mielestään tilapäiset käytöt ovat oleellinen osa kaupungin uudistumisessa; ihmisten osallistuminen ja itse tekeminen muuttavat kaupunkia ja tuovat sinne yllätyksiä. Helsingissä tuttu pop up -tapahtuma on useaan kertaan järjestetty Ravintolapäivä, joka kannustaa ihmisiä perustamaan väliaikaisia ravintoloita yhden päivän ajaksi. Tallinnassa on esimerkiksi perustettu pop up -kirjasto. (Vehkasalo 2011.)

Katselijasta ja käyttäjästä riippuu, miten monipuolinen tilojen monikäyttö koetaan. Varsinkin eri ikäryhmien tai varallisuusluokkien välillä voi olla suuria eroja, miten hyvä julkinen tila koetaan. Usein erilaiset ennakkoluulot hankaloittavat riskien ja hyötyjen määrittelemistä ja riskit yliarvioidaan hyötyjen kustannuksella. (Frank & Stevens 2007.) Väliaikaiset ratkaisut tilojen käyttöön antaisivat hyvän mahdollisuuden asukkaiden osallistumiseen ja erilaiseen kokeilemiseen. Luovien ratkaisujen ei tarvitse olla kalliita ja pysyviä.

2.1.2 Työmaiden tilapäisyyden hyödyntäminen

Kaupungin sisällä on jatkuvasti erilaisia työmaita, jotka vaikuttavat siihen, miten kaupunkitila nähdään. Rakennus- ja katutyömaat ovat tilapäistä toimintaa, jossa esimerkiksi avoimessa käytössä oleva katu muuttuu suljetuksi alueeksi. Rakennustyömaan oman tilapäisen käyttönsä lisäksi työmaassa on osioita, joita voitaisiin lisäksi hyödyntää muuhun kuin ensisijaiseen käyttöönsä. Tällaiseen tilapäiseen toimintaan voidaan tietyin rajoituksin ottaa osalliseksi erilaisia toimijoita ja ohikulkevia ihmisiä. Esimerkkinä voi mainita työmaaidat, joita ei ole aiemmin mielletty eikä suunniteltu osaksi kaupunkikuvaa.

Aidat voivat olla esteettisiä ja kekseliäitä perinteisen vanerin tai verkkoaidan sijaan. (Kopomaa 1999.)

Timo Kopomaa (1999) käsittelee Katutyömaa -tutkimuksessaan Helsingin alueen katutyömaiden vaikutusta kaupunkitilan yleisilmeeseen ja sitä, miten ohikulkijat mieltävät rajatut työmaat. Työmaat ovat usein liikkumisen esteitä ja muuttavat julkiset tilat kielletyksi alueeksi aitauksin ja kieltokyltein. Työmaihin voitaisiin liittää asukkaiden viihtyvyyttä lisääviä sekä ympäristötaiteellisia tavoitteita. Työmaa-aidat voivat kiinnittää kaupunkilaisten huomion positiivisella tavalla. Työmaat voivat olla jännittäviä epämaisemia. Esimerkiksi työmailla, joissa on kaivantoja, ohikulkija voi päästä näkemään sellaisen puolen kaupungista, joka on usein peitossa. (Kopomaa 1999.)

Erilaisilla työmailla pitää päättää, halutaanko työmaa tuoda kokonaan vai osaksi esiin vai peittää kokonaan. Kaupunkilaiset pääsevät kulkiessaan työmaiden ohitse tai jäädessään seuraamaan työmaan toimintaa näkemään kaupungeissa tapahtuvaa jatkuvaa rakentamisen prosessia. Työmaat jo itsessään tarjoavat mahdollisuuksia erilaisin väliaikaisiin toimintoihin. Ohikulkijat voivat viihdyttää itseään seuraamalla ruumiillista työtä tekeviä henkilöitä ja erilaisten koneiden käyttämistä. Työmaa voidaan myös peittää suurin mainoksin tai taideteoksin ja näin työmaa voi toimia mainostilana tai uusien taiteilijoiden mahdollisuutena saada näkyvyyttä ja tavoittaa ihmisiä. Usein työmaiden liepeille ilmestyy myös niin sanottua epävirallista toimintaa, kuten erilaisia mainoslappusia ja graffiteja. Aitoja voi käyttää myös uskonnolliseen tai poliittiseen tarkoitukseen. Näin tuttu ympäristö saa uudenlaista merkitystä sekä kaupunki ja erilaiset toimijat mahdollisuuden halutun imagon välittämiseen. (Kopomaa 1999.)

2.2 Maankäytön suunnittelusta käytännön toteutukseen

Helsingin kaupunki säätelee kaavoituksen kautta alueiden käyttöä ja rakentamista. Kaavoituksen keskeiset tavoitteet pohjautuvat Helsingin kaupunginvaltuuston hyväksymään strategiaohjelmaan sekä maankäytön ja asumisen toteutusohjelmaan. (Helsingin kaupunki. Kaupunkisuunnitteluvirasto 2011.) Strategiaohjelma on jaoteltu neljään pääkohtaan, jotka ovat hyvinvointi ja palvelut, kilpailukyky, kaupunkirakenne ja asuminen sekä johtaminen. Kilpailukyky määritellään muun muassa sanoilla monimuotoinen, hauska, houkutteleva ja edelläkävijä. Kilpailukyvyn kehittämisen toimenpiteinä mainitaan matkailun ja siihen tiiviisti liittyvien elinkeinojen kehittäminen, kävelykatuosuuksien laajentaminen Helsingin keskustassa sekä kulttuurin, kielen ja arkkitehtuurin roolien vahvistaminen. (Helsingin kaupunki. Talous- ja suunnittelukeskus 2011.) Kaavoitus ja sen tavoitteet keskittyvät alueiden ja tilojen ensisijaiseen käyttöön eikä tilapäisiä käyttöjä pääsääntöisesti niissä huomioida. Tilapäiset käytöt sopisivat hyvin Helsingin kaupungin strategiaohjelmaan, koska tilapäisyys nimenomaan antaa mahdollisuuden monimuotoisuuteen.

Tilapäisissäkin käytöissä tulee huomioida, ettei teoriatasolla toimiva ajatus välttämättä onnistu käytännössä. On paljon asioita, jotka pitää ottaa huomioon, kuten turvallisuus ja erilaiset luvat. Tässä osuudessa käsitellään turvallisuuden tuomia rajoituksia ja lupiin koskevia asioita.

2.2.1 Turvallisuuden huomioiminen ja rajoitukset

Tilapäisiä käyttöjä voidaan järjestää muun muassa rakenteilla olevalle alueelle tai erilaisille joutomaille. Jos alueella rakennetaan, on otettava huomioon rakennustyömaiden tarpeet sekä käyttäjien turvallisuus. Joutomailla rajoituksiin liittyy alueen koko sekä toiminnan luonne. Suurialaisilla joutomailla ei välttämättä ole toimivaa ylläpitoa eikä muun muassa saniteettitiloja ja se pitää ottaa huomioon. Pienillä tiloilla tällaisten asioiden merkitys vähenee.

Rakennustyömaat ovat perinteisesti täysin suljettuja alueita, joille ulkopuolisilla ei ole asiaa. Rakennustyömaalla käytetään raskasta koneistoa, joka synnyttää melua ja pölyä. Työmaalle kuljetetaan rakentamisessa tarvittavaa materiaalia ja kuljetetaan ylimääräistä pois. Pelkästään työntekijöiden turvallisuudesta huolehtiminen vaatii erilaisia turvallisuussuunnitelmia ja -järjestelyjä.

Tilapäisillä käytöillä on tarkoituksena antaa yleisölle mahdollisuus osallistua tulevan asuinalueen ilmapiirin luomiseen tai kaupungin sisäiseen muutokseen kuitenkin häiritsemättä itse rakentamisprosessia. Uusia alueita rakentaessa tilapäiskäyttöön voidaan luovuttaa alueita, joissa rakentaminen ei ole vielä alkanut. Aukkaille voidaan antaa myös paremmat mahdollisuudet nähdä rakentamisen edistymistä. Tilapäiskäytöt mukautuvat rakennustyömaan etenemisen ja sen tarpeiden mukaisesti.

Rakennustyömaalla on aina suunniteltava ja järjestettävä rakennustyömaalogistiikka. Lisäksi on huomioitava ympäristö ja huolehdittava siitä, että kevyen liikenteen kulkuväylät ovat selkeät ja palvelevat tarkoitustaan. Tämä onnistuu erilaisilla aitauksilla, opasteilla ja kylteillä.

Kun väliaikaisen toiminnan toteuttajina ovat muut kuin rakennusalan ammattilaiset, toteuttajat on perehdytettävä turvallisuuskysymyksiin ja toteutus on tehtävä niin, ettei siitä ole vakavia turvallisuusriskejä. Tarvittaessa voidaan antaa mahdollisuus saada apua neuvojen tai työn muodossa alan ammattilaisilta. Turvallisuusasioiden huomioimisen aste riippuu tilapäiskäytön luonteesta ja sen laajuudesta.

2.2.2 Luvat ja byrokratia

Ympäristöministeriön julkaisun Kaupunkikiihdytin Tilapäiset käytöt kehittämisen voimavarana (2011) mukaan eri asiantuntijat pitävät tilapäiskäytön suurimpana haasteena kaupunkien monimutkaista ja osin ristiriitaista byrokratiaa. Ihmisille saattaa olla epäselvää, mitä kaikkia lupia tarvitaan ja keneltä. Myös virastoilla saattaa olla asioista ristiriitainen näkemys. Helsingin kaavoitusprosessia pidetään liian sitovana ja jäykkänä. (Lehtovuori & Ruoppila 2011.)

Panu Lehtovuori ja Sampo Ruoppila (2011) kehittivät kaupunkikiihdyttimen, välineen, jonka on tarkoitus tunnistaa ja tunnustaa tilapäiset käytöt ja mahdollisuudet markkinoida niitä. Kaupunkikiihdytin on aika- ja paikkasidonnainen kehitysväline ja se toimii työkaluna tietyn kiinteistön tai alueen määrittelyssä kehitysalueeksi, johon sovelletaan tilapäisiä käyttöjä. Tekijät ehdottavat kaupunkikiihdyttimen ottamista osaksi vuosina 2011–2012 käytävää Maankäyttö- ja rakennuslain arviointia ja uudistusta. Mielestäni tämä sopii nimenomaan asiantuntevien vaikuttajien välineeksi, mutta maallikolle tutkimus ei oikein aukene. Idea pitäisi saada myös tavallisten asukkaiden tietoisuuteen, mutta on totta, että tilapäiskäyttöjen onnistunut lisääntyminen vaatii nimenomaan päättäjien tukea ja selkeämmät lupamenettelyohjeet.

Helsingissä tilojen ja alueiden käytöstä päättävät useat eri hallintokunnat. Kaupunkisuunnitteluvirasto pitää huolta kaavoituksesta ja tilakeskus ylläpitää ja vuokraa rakennuksia. Uusien aluerakentamisalueiden toteuttamisesta vastaa talous- ja suunnittelukeskus, jolla on aluerakentamisprojekteina tällä hetkellä esimerkiksi Kalasatama ja Kruunuvuoren ranta. Kiinteistöviraston tonttiosasto myy tai vuokraa asemakaavan mukaisia tontteja erilaisille toimijoille ja lisäksi vuokraa maata lyhytaikaisesti katualueelta. Rakennusvalvontavirasto antaa yli kaksi viikkoa kestävään toimintaan tilapäisiä rakennuslupia. Tilapäiseen toimintaan liittyy myös kulttuurikeskus, joka tukee kulttuuria edistävää toimintaa erilaisin avustuksin. (Rönkä, Francesco, Kozari & Vesmanen 2011.) Lisäksi Helsingin kaupungin rakennusvirasto vastaa asemakaavan mukaisista katujen ja viheralueiden suunnittelusta, rakentamisesta ja hoidosta (Helsingin kaupunki. Rakennusvirasto 2011).

Tilapäiskäytöissä ei yleisesti pitäisi olla tarvetta rakennusluvalle, varsinkaan kun kiinteistöt ja niiden käytöt on rajattu ulkopuolelle. Helsingissä rakennelmaksi määritellyn kevytrakenteisen rakenteen pystyttäminen voi tarvita toimenpideluvan. Lupaa tarvitaan myös jos toimenpiteellä on vaikutusta luonnonoloihin, ympäröivän alueen maankäyttöön taikka kaupunki- tai maisemakuvaan (Helsingin kaupunki. Rakennusvalvontavirasto 2011). Jos toiminta aiheuttaa huomattavan paljon melua, pitää lupaa tällaisen toimintaan hakea 30 päivää ennen toteutusta (Ympäristöhallinto 2011). Yleensä tällainen melu syntyy vain suurista konserteista tai tapahtumista. Ennen tilapäisen käytön järjestämistä tarvitaan mahdollisten virallisten lupien lisäksi tontin tai alueen omistajan lupa.

2.3 Esimerkkejä tilapäiskäytöstä

Tässä osuudessa tarkastellaan kolmea erilaista tilapäiskäytön esimerkkiä. Esimerkit ovat Helsingistä: kaksi on keskusta- alueelta ja kolmas kantakaupungista.

2.3.1 Aalto City Garden

Aalto City Garden on väliaikainen puisto, joka sijaitsee Helsingin Arabianrannassa. Kaupungin omistaman tontin, jonne puisto on rakennettu, vieressä sijaitsee Aalto-yliopisto. Johanna Hytönen (sähköpostiviesti, 15.11.2011) Helsingin kaupungin kiinteistöviraston tonttiosastolta kertoi, että alun perin tontille suunniteltiin koulurakennusta. Lukuun ottamatta viereisen taideyliopiston kiinalaisen vaihto-oppilaan tontin pohjalle tekemää posliinista ristinmuotoista taideteosta, tontti on ollut tyhjänä. Tontti on ollut Wärtsilän omistuksessa ja päätynyt kaupungille Wärtsilän ja Helsingin kaupungin suorittamien tonttikauppojen tuloksena. Sillä ei Hytösen (sähköpostiviesti, 15.11.2011) mukaan ole ollut aikaisemmin kiinteää rakennusta ja se on kunnostettu pilaantuneesta maasta vuonna 1999. Silloin päätettiin jättää tontti täyttämättä, koska ajateltiin koulurakennuksen rakentamisen alkavan lähiaikoina. Myöhemmin todettiin, ettei lisärakennukselle ole tarvetta.

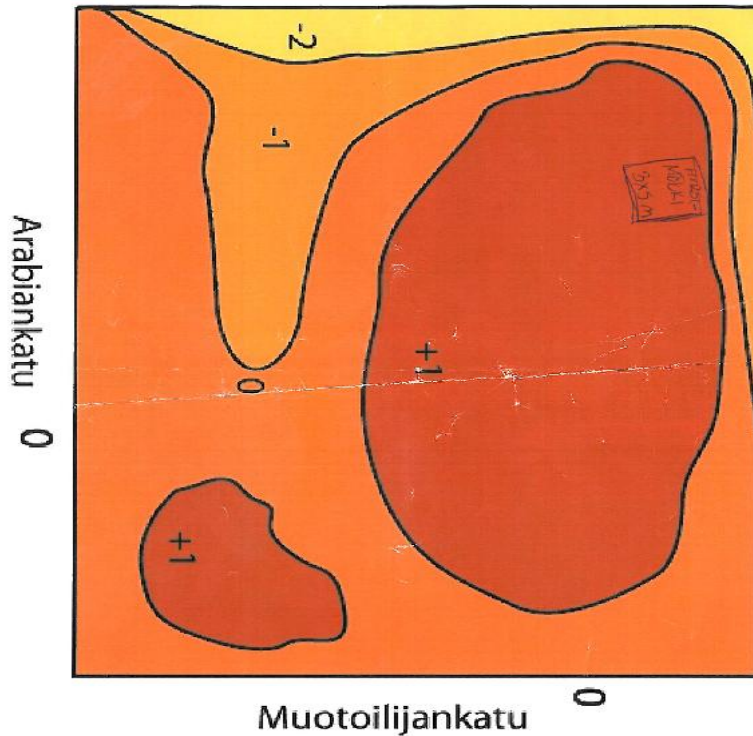
Kuva 1. Havainnekuva puistosta (Aalto -yliopisto)

Airikka Nurmela (sähköpostiviesti, 21.11.2011) Arabianrannan asukasyhdistyksestä kertoi, että hän suunnitteli paikkaa Arabianrannassa kaupunkiviljelylle ja kiinnostui tyhjistä tontista Muotoilijankadun ja Arabiankadun kulmalla. Nurmela (sähköpostiviesti, 21.11.2011) otti asiasta yhteyttä Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskukseen. Sieltä kerrottiin, että kyseinen tontti on kaavoitettu Aalto-yliopiston uudisrakennukselle. Oli tarkoitus, että opiskelijat suunnittelevat siihen tilataideteoksen. Talous- ja suunnittelukeskukselta saadun tiedon mukaan ongelmana oli teoksen yhteydessä olevan puiston kunnossapito. Nurmelalle (sähköpostiviesti, 21.11.2011) tuli mieleen yhteistyö opiskelijoiden kanssa: opiskelijat suunnittelisivat viljeltävän ympäristötaideteoksen ja ylläpidosta huolehtisivat viljelijät.

Airikka Nurmela (sähköpostiviesti, 21.11.2011) esitti ideansa Helsingin kaupungille ja yliopiston edustajille. Molemmat tahot pitivät ajatusta hyvänä. Yliopistolla järjestettiin suunnittelukilpailu kolmen opiskelijaryhmän kesken. Ryhmät laativat puistosuunnitelmat. Niistä valittiin paras ja toteuttamiskelpoisin. Opiskelijaryhmän opettajana toimi Scott Elliot. Hän sai yliopistolta 2000 euron stipendin tarvittavien materiaalien ja kuljetusten maksamiseen (Oksanen, sähköpostiviesti 3.12.2011).

Puiston toteutus on tapahtunut keväällä ja kesällä 2011. Siellä on erilaisia hyötykasveja ja noin 2 neliön kokoisia viljelylaatikkopareja, joita vuokrataan halukkaille (Arabianranta Toukola Vanhakaupunki 2011). Kaupunkiviljely -yhdistyksen toimijan Anna Oksasen (sähköpostiviesti, 3.12.2011) mukaan kesällä 2011 puistossa oli parisenkymmentä viljelijää. Tontti on vuokrattu Arabianrannan asukasyhdistykselle summalla 14,50 euroa /aari/kasvukausi. Yhdistys toimii edelleen viljelypalstojen vuokraajana kaupunkiviljelijöille. Artova -yhdistys antoi 1000 euron lahjoituksen viljelyn alkuun auttamiseen. Kaupunkiviljelijät ovat lisäksi saaneet materiaalilahjoituksia eri yrityksiltä sekä viljelyyn tarvittavia työkaluja Kasvitieteellisestä puutarhasta (Oksanen, sähköpostiviesti 3.12.2011). Helsingin kaupunki on osallistunut kustannuksiin maksamalla tontin täytön ja muotoilun. Kaupungin tonttiosasto tilasi nämä työt rakentamispalvelulta, ja tätä kautta opinnäytetyön tekijä on ollut projektissa mukana. Helsingin kaupunki on myös osallistunut puiston ylläpitokustannuksiin järjestämällä sinne vesitankin ja täyttämällä sen kerran kesän 2011 aikana (Hytönen, sähköpostiviesti, 15.11.2011).

Suunnitelman (kuva 1.) laatineilla taideopiskelijoilla ei ollut koulutusta puistorakentamiseen liittyvästä suunnittelusta. Suunnitelma olikin suurpiirteinen ja lähinnä loi idean tulevan puiston ulkonäöstä sekä toimintojen sijoittelusta. Suunnitelman korkomaailmaa jouduttiin muuttamaan (kuva 2.), koska muuten luiskat olisivat tulleet liian jyrkiksi tietyissä osioissa eikä pintamateriaali olisi pysynyt siinä. Luiskien takia myös joidenkin toimintojen sijoittelua jouduttiin muuttamaan. Kaikista jyrkimpään luiskaan ehdotettiin käytettäväksi niin sanottua ratasepeliä, koska suunniteltu metsän pohja ei olisi niillä pysynyt. Kiinteistöviraston edustajan kanssa sovittiin kustannusten menevän tähän projektiin käytettävissä olevista investointirahoista.

Kuva 2. Arabianrannan puiston korkosuunnitelma ja hirsimökin sijoittaminen (Aalto –yliopisto)

Puiston päällysrakenteiden rakentaminen on tapahtunut opiskelijoiden ja vuokratilajelijöiden puolesta lukuun ottamatta kiinteistöviraston muutamaksi päiväksi kustantamaa kaivinkonetta, joka auttoi mullan ym. maamassan ja kivien siirrossa. Toteutusvaiheessa päätettiin luopua, ilmeisesti materiaalin-saannin vaikeuden takia, metsän pohjasta. Se olisi voinut olla liian arka valinta puistoon, jossa ei ole isoja puita varjostamassa kesäisin maata. Tilalle käytettiin nurmikkomultaa, johon kylvettiin muun muassa apilan siemeniä. Puistoon on sijoitettu pitkospuita ja siellä on sveitsiläisen opiskelijan lopputyönään tekemä toimiva sauna (Oksanen, sähköpostiviesti 3.12.2010).

Puiston toteutus ja suunnittelu on onnistunut. Muuten täysin tyhjä tontti on saatu järkevällä tavalla käyttöön ja aluetta vuokraavat viljelijät pitävät samalla huolta sen ylläpidosta. Idea on uusi ja se toimii. Arabianrannan asukasyhdistyksestä Nurmela (sähköpostiviesti, 21.11.2011) kertoi, että hän ei ole nähnyt missään vastaavaa ympäristötaiteen ja kaupunkiviljelyn yhdistämistä. Tosin tontti sijaitsee ihanteellisella paikalla aktiivisen kaupunkiyhdistyksen alueella ja taidekoulun vieressä.

Se, että opiskelijoilla ei ollut varsinaista kokemusta puistosuunnittelusta, ei haitannut, sillä toteuttajana oli myös mukana tahoja, joilla on kokemusta käytännön puistorakentamisesta. Yleisesti voidaan sanoa, että puistorakentaminen ainakin pienessä mittakaavassa onnistuu, vaikka tekijöillä ei ole varsinaista asiantuntemusta puistojen rakentamisesta. Tarvittaessa projektissa voi olla osallisena taho, jolla asiantuntemusta on. Koska viljelysalue on rakennettu tontille, jossa oli vielä täyttövaiheessa lunta, sinne on syntynyt maan tiivistymisestä ja elämisestä johtuvia railoja sekä painaumia. Kaupunkiviljelijät - yhdistyksen Anna Oksasen (sähköpostiviesti 3.12.2011) mukaan tontti vaatii lisätäyttöä, jotta sitä voitaisiin jatkossa käyttää samaan tarkoitukseen. Kiinteistöviraston mukaan puisto voi arviolta olla kyseisessä käytössä seuraavan viisi vuotta.

Kuva 3. Kuva toteutuneesta puistosta (tekijän kuva)

2.3.2 Töölönlahden väliaikainen puisto

Töölönlahti sijaitsee Helsingin ydinkeskustan pohjoispuolella. Töölönlahti on Helsingin suurimpia rakentamisprojekteja. Siihen kuuluu kokonaisuus, joka rajoittuu etelässä ja lännessä Mannerheimintiehen, pohjoisessa Helsinginkatuun ja idässä Kaisaniemeen ja Hakaniemeen. Alueen on tarkoitus tulevaisuudessa olla osa kaupungin aktiivisinta ydintä, mihin kuuluvat Musiikkitalo, Finlandia-talo, Kansallisooppera, kaupunginmuseon Hakasalmen huvila, keskustakirjasto sekä Nykyaiteen museo Kiasma. Tavoitteena on alue taiteelle, kulttuurille, tapahtumille ja virkistäytymiselle. (Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskus. Töölönlahden aluesuunnittelu 2011.)

Kaupunginjohtaja kehotti vuonna 2010 kaupunkisuunnitteluvirastoa aloittamaan asemakaavamuutoksen laatimisen Musiikkitalon läheiselle alueelle. Ai-

kaisemmin alueet ovat olleet asemakaavassa puistoa ja katualuetta. Kaupunginjohtaja ilmoitti kuitenkin, että rakennusvirasto toteuttaisi Töölönlahden puiston Musiikkitalon itäpuoliseen osaan tilapäisen puiston, joka olisi valmis samaan aikaan Musiikkitalon kanssa. Väliaikaisen puiston hankesuunnitelma-vaiheessa määriteltiin sen palvelevan aluetta koko käynnistyneen asemakaavaprosessin ajan. Helsingin kaupungin katu- ja puisto-osasto käynnisti puiston suunnittelun 2010 ja rakentaminen saatiin valmiiksi syyskuun alussa 2011. Puiston yhteydessä on pysäköintialue, joka on myös tilapäinen. Kiinteistövirasto on aidannut alueella olevan tulipalosta säilyneen makasiinin raunion. Raunio on huonossa kunnossa ja sen aitaaminen oli turvallisuussyistä välttämätöntä. (Töölönlahden väliaikaisen puiston hankesuunnitelman hyväksymisen 2010.)

Tilapäisen puiston toteutus vastaa aiemmin laaditun pysyvän puiston suunnitelmaa. Tilapäisyyden takia suunnitelmaa on kaikilta osiltaan kevennetty ja riisuttu sekä toteutuksessa on mietitty alueen ylläpitokustannuksia. Toteutuksessa on käytetty yksinkertaisia ja selkeitä materiaaleja. Puisto jakautuu kolmeen selkeään alueeseen: pitkänomaiseen istutusalueeseen, asfalttipintaiseen Kansalaistoriin ja näitä ympäröiviin puustutuksilla jäsennettyihin nurmialueisiin. Osa puiston puista on istutettu verkkolaatikoihin, mikä helpottaa tulevaisuudessa niiden siirtämistä. Osittain vanhat rakenteet ja pinnoitteet on säilytetty, mutta kulkuväyliä on paranneltu tai päällystetty asfaltilla. Kuivatuksen kannalta välttämättömiin paikkoihin on asennettu graniittista reunakiveä. Puistoon on sijoitettu hiekkatekonurmella päällystetty alue eri toiminnoille ja siellä on pieni peliareena sekä muutama ulkoliikuntaväline. Kaikki uudet rakenteet on tehty ilman pohjavahvistuksia ja esimerkiksi luonnonkivirakenteet sekä liikuntavälineet voidaan ottaa myöhemmin uusiokäyttöön. (Töölönlahden väliaikaisen puiston hankesuunnitelman hyväksyminen 2010.)

Tilapäisen puiston arvonlisäverottomat rakentamiskustannukset olivat noin 1 160 000 euroa, jolloin yksikkökustannus neliometriä kohden oli noin 60 euroa. Vuosittaiset ylläpitokustannuksien, jotka sisältävät rakenteellisen kunnossapidon, puhtaanapidon ja lumityöt on arvioitu olevan noin 38 000 euroa. Rahoitus rakentamiselle saadaan talousarvion kohdasta 80312 Kamppi-Töölönlahti-alue. (Töölönlahden väliaikaisen puiston hankesuunnitelman hyväksyminen 2010.)

Kuva 4. Tilapäisen puiston suunnitelma
(http://www.nakyma.com/esimerkkihankkeet/tilapainen_puisto.pdf)

2.3.3 Kampin kappelin työmaa-aita

Kampin Narinkkatorille on rakenteilla erikoisen muotoinen Kampin hiljenty-miskappeli. Sen rakennuttaja on Helsingin kaupungin seurakuntayhtymä (Dy-namo Advertising 2011). Rakennustyöt saatiin käyntiin alkukeväältä 2011 ja työmaan on tarkoitus olla valmis keväällä 2012. Kappelin rakentaminen on osa World Design Helsinki 2012 -ohjelmaa. (Ijäs 2011.)

Työmaa sijaitsee aivan Helsingin keskustassa ja sen ohitse kävelee päivittäin lukuisia kaupunkilaisia ja turisteja. Työmaan aidoissa on kymmenkunta maa-lausta teemanaan rauha ja rauhan rakentaminen. Ajatus työmaa-aidan hyödyn-tämisestä lähti Helsingin seurakuntayhtymän käyttämältä mainostoimisto Dy-namolta (Kytöharju 2011). Toteutuksesta ovat vastanneet mainostoimisto yh-

dessä Multicoloured Dreams -ryhmän kanssa (Dynamo Advertising 2011). Ryhmä kutsui taiteilijoita ideoimaan maalauksia työmaaseinään. Kutsuun osallistui 46 eri taiteilijaa ja taiteilijaryhmää, joista tilan puutteen vuoksi vain osan teokset pääsivät Kampin työmaan aitaan (Kytöharju 2011).

Kuva 5. Kuva työmaa-aidasta (<http://mcdreams.files.wordpress.com/2011/07/peace23b.jpg>)

Multicoloured Dreams on ryhmä, joka pyrkii saamaan kaupungin väliaikaiset rakennelmat taiteen pohjiksi ja gallerioiksi. Vuosien 2009 ja 2010 aikana Helsingin keskustaan ilmestyneet vaneriset työmaa-aidat ovat hyvä pohja erilaiselle taiteelle. Helsingissä kymmenen vuotta kestänyt nollatoleranssi töhryjä, ja myös kaikenlaista katutaideä, vastaan lopetettiin vuonna 2008. Stop töhryille -projektiin käytettiin yli 20 miljoonaa euroa veronmaksajien rahoja. (Sippola 2011.) Multicoloured Dreamsin ajatuksena on luoda katutaideä laillisin keinoin yhteistyössä eri tahojen kanssa. Ryhmällä on useampi sponsori ja yhteistyökumppani. Lupa maalauksiin kysytään kaupungilta, paikan omistajalta ja työmaan urakoitsijalta. Teoksista tehdään ennen toteutusta luonnokset, jotta asianomaisilla on mahdollista nähdä, mitä taiteilijat aikovat tehdä. Ryhmän keinoin toteutettu katutaide ei ehkä ole niin vapaata kuin sen on tarkoitus olla, mutta tekijät toivovat muuttavansa ilmapiiriä ja inspiroivansa ohikulkijoita. (Multicoloured Dreams 2011.) Ryhmän jäsen Heidi Hänninen sanoo Kirkko ja kaupunki -lehden haastattelussa: ”Suomessa ollaan tarkkoja tilan käytöstä, kaikki on siistiä ja valvottua. Tämä on helppo ja laillinen keino tehdä katutaideä tutuksi”. (Kytöharju 2011.) Ihminen, joka on käynyt esimerkiksi Amsterdamissa tai Berliinissä huomaa siellä aivan toisenlaisen suhtautumisen katutaiteeseen. Monen mielestä katutaide tekee kaupungista mielen-

kiintoisemman ja persoonallisemman paikan. Täytyy kuitenkin muistaa, että katutaide ei joka seinään sovi.

Kampin työmaa-aidan osana on myös niin sanottu itkumuuri, johon kaupunkilaiset voivat laittaa toiveitaan, rukouksiaan ja ajatuksiaan. Itkumuriin tallennettujen viestien asioiden puolesta rukoillaan Vanhan kirkon avointen ovien illoissa ja osa niistä pääsee rakenteilla olevan hiljentymiskappelin seinälle. (Helsingin seurakuntayhtymä 2011.) Seinä on toteutettu maalaamalla työmaa-aitana toimivaan vaneriin kivimuuri ja siihen värikkäitä kyyneleitä. Muuriin on tehty viisi postiluukun tapaista luukkua, joihin ihmiset voi tekstinsä pudottaa. Luukut on jaoteltu seuraavasti: kehut ja kiitokset, huolet ja murheet, hasut haaveet, pienet pyynnöt sekä taivaalliset toiveet.

Työmaa-aidoissa on katselureikiä, joista voi seurata rakentamisen edistymistä. Rakentamisprojektia on voinut myös seurata sosiaalisen median kautta. Kampin kappelilla on oma Facebook -sivustonsa, josta voi katsella valokuvia työn edistymisestä ja havainnekuvia tulevasta toteutuksesta. Sivustolla on myös kaikkea muuta aiheeseen liittyvää. Sen kautta järjestetään kilpailu rauha-aiheisista teoksista. Mukana ovat teokset, joita ei toteutettu kappelin työmaa-aitaukseen. Suunnitelmien mukaan ne toteutetaan Töölönlahden tuleviin rakennustyömaa-aitoihin. Kilpailun voittajat saavat niin kutsutut rauha-stipendit, joiden arvot ovat 300, 200 ja 100 euroa. (Helsingin seurakuntayhtymä 2011.) Facebook -sivusto ei ole kerännyt suhteessa kovinkaan paljon sivuston käyttäjien huomiota. Tämä voi johtua projektin uskonnollisesta luonteesta. Olisi luullut, että työmaa-aitojen käyttäminen taiteelliseen ilmaisuun saisi paljon kannatusta.

Maalatut ja värikkäät aidat ovat paljon miellyttävämpiä katsella kuin pelkkä vanerinen seinä. Ne tekevät kaupungista viihtyisämmän paikan. Itkumuuri antaa asukkaille tilaisuuden osallistua kirkon toimintaan. Se, että yleisö voi seurata työmaan edistymistä työmaa-aidan katselurei'istä ja sosiaalisesta medias- ta, saattaa lisätä kohteen arvostusta. Kappelin työmaan väliaikaiset toiminnot on toteutettu lähinnä kuvallisin keinoin.

3 TILAPÄISEN KÄYTÖN ERI OSA-ALUEET

Tilapäinen käyttö voidaan erotella eri osa-alueisiin. Näin aiheen käsittely ja jäsentely on helpompaa. Käytännössä osa-alueita voi olla välillä vaikea erottaa toisistaan ja tietää, mikä vaikuttaa mihinkin. Tässä osuudessa käsitellään tilapäiseen käyttöön vaikuttavia eri tekijöitä ja seikkoja.

3.1 Tilapäisen käytön toimijat ja motiivit

Tilapäinen käyttö vaatii toimijan, joka näkee tilan mahdollisuuden (Frank & Stevens 2007). Toimijana ja organisoijana voi olla kuka tahansa tai mikä tahansa ryhmä. Riittää, että organisoijalla on idea, halu ja kyky toteuttaa projekti. Yleisesti tällaisen toiminnan järjestäjiä ovat yhdistykset, yritykset ja kaupungit, muut kiinteistönomistajat sekä jossain määrin yksittäiset ihmiset. (Lehtovuori & Ruoppila 2011.) Järjestäjä on se, joka on vastuussa käytön toimivuudesta ja toimijoina ovat järjestäjän lisäksi mahdolliset aloitteen tekijät, väliaikaisen käytön toteuttajat sekä tontin tai alueen omistaja.

Jos järjestäjä on jokin muu taho kuin kaupunki tai kiinteistönomistaja, on järjestäjälle usein uusi ja erilainen näkemys käyttäjäryhmistä ja heidän tarpeistaan (Lehtovuori & Ruoppila 2011). Erilaiset vähemmistöryhmät tai yksityiset henkilöt voisivat tätä kautta saada keinon vaikuttaa ja saada näkyvyyttä. Järjestäjältä vaaditaan kuitenkin aktiivisuutta ja luovuutta.

Urban catalyst -tutkimuksen mukaan tilapäiset toimijat ovat joustavia, aktiivisia ja sopeutuvat helposti erilaisiin tilanteisiin. Yleensä toimijoilla on vähän tai ei ollenkaan pääomaa toimintaansa. Tutkimuksessa tilapäiset toimijat jaoteltiin uusiin yrittäjiin, työssäkäyviin aktiivisiin toimijoihin, muihin aktivisteihin ja vaihtoehtoisten elämäntapojen toteuttajiin, syrjäytyneisiin ja maahanmuuttajiin. Jotta tilapäiset käytöt tulisivat mahdollisiksi, ne vaativat usein aktiivisen toimijan niin sanotun agentin, yhdistävän henkilön tai ryhmän kaikkien käyttäjien ja toimijoiden välille (Urban catalyst. 2003).

Kaupungilla on tärkeä rooli väliaikaiskäytön mahdollistajana. Kaupunki auttaa tukemalla monipuolista väliaikaiskäyttöä ja antamalla määrärahoja väliaikaiskäytön toteuttamiseen. Kaupunki voi toimia myös vakuuttajana tilapäisten toimijoiden ja yksityisen tilanomistajan välillä (Urban catalyst 2003). Tämä tarkoittaa sitä, että yksityisen tilanomistajan riski vähenee, kun kaupunki on rahallisesti valmis korvaamaan mahdolliset vahingot. Kaupungilla on verkosto, jonka avulla voidaan tiedottaa väliaikaiskäytön hyödyistä. Tilaajat eivät osaa tilata tai konsultit tarjoutua, jos väliaikaiskäytön tehtäväkuvaa ei ole määritetty eikä siitä olla tietoisia. (Rönkkä ym. 2011.)

Kaupungilla ja eri alueiden haltijoilla voi olla erilaisia motiiveja lähteä kokeilemaan tilapäiskäyttöä. Kaupungilla pitkäjänteisenä motiivina toimii yhdyksuntasuunnittelu ja kaupungin elinvoimaan tähtäävä kehittäminen. Aluekehittämiseen keskittyneillä rakennus- ja kiinteistöyrityksillä väliaikaiskäyttö voi olla tapa tuoda alueelle näkyvyyttä ja kehitystä. (Rönkä ym. 2011.) Sama imagon kehittäminen toimii myös pienemmissä väliaikaisprojekteissa. Suuret kaupalliset yritykset, kuten Nike ja Adidas, ovat huomanneet tilapäiskäyttäjien hyödyt järjestäessään nuorisolle kohdistettuja markkinointitapahtumia, joita on jopa tulkittu laittomiksi (Urban catalyst 2003).

Yleisesti tilapäiskäytön aktiivisille toimijoille raha ja status eivät ole päämotiivina. Lähinnä motiivina toimii sosiaalisten verkkojen luominen. Sosiaaliset verkot ovat tärkeitä väliaikaisen toiminnan järjestämiseen, mutta niitä syntyy myös toiminnan aikana. Tilapäisyys ja toiminnan epävarmuus pakottaa eri toimijat yhteistyöhön, mutta vaikka tilapäinen toiminta päättyy, sosiaaliset suhteet säilyvät. (Urban catalyst 2003.)

3.2 Tilapäiskäytön kustannukset

Tilapäisen on aina tarkoitus olla kustannuksillaan halvempaa kuin pysyvän. Kustannuksia pitää kuitenkin miettiä suhteessa saavutettavaan hyötyyn ja paikan yleiseen arvoon. Hyödyt voivat olla välillisiä, kuten alueen imagon kohottaminen, tai välittömiä, joita voi syntyä esimerkiksi, jos tilapäiseen käyttöön liittyy alueen vuokraamista. Toisaalta pienistä kustannuksista johtuva vähäinen taloudellinen riski kannustaa erilaiseen yrittämiseen. (Urban catalyst 2003.)

Urban catalyst -tutkimuksessa tilapäiset käytöt todettiin monissa tapauksissa kustannustehokkaimmaksi tavaksi luoda edellytyksiä uusille yrityksille. Urban catalyst -hankkeessa huomattiin tilapäisten käytön taloudelliseksi hyödyksi myös yrittäjyyden ja oma-aloitteellisuuden kulttuurin vahvistuminen, suljettujen alueiden avautumisen tuottama näkyvyys ja imagohyödyt. Selvänä hyötynä voi olla lisäksi uudet työpaikat, vuokra- ja verotulot sekä halvempi ylläpito vähentyneen ilkeilyn takia. (Lehtovuori & Ruoppila 2011.)

Väliaikaisesta käytöstä syntyviä kustannuksia voidaan vähentää eri tavoin: rahoituksella, lahjoituksilla ja talkootöillä. Kaupungilla on usein jo valmiiksi välineet erilaisia toteutuksia varten, jolloin niistä ei tule kenellekään suoranaisia kustannuksia. Myös materiaalit voivat olla sinänsä tarpeetonta tai vanhentunutta, mutta väliaikaiseen käyttöön sopivia. Silloin mukaan tulee materiaalien kierrätys ja ekologisuus. Joitain materiaaleja on mahdotonta kierrättää. Tilapäiskäytön järjestäjä voisi yrittää saada materiaalia varten sponsorin, joka puolestaan saisi lahjoituksen kautta kohotusta imagoonsa tai mainosta. Monet yritykset käyttävät muutenkin rahaa näkyvyyteensä. Kustannusten vähentäminen vaatii järjestäjältä aktiivisuutta ja verkostoitumista.

Suurilla kehittämisen alla olevilla kaupunkialueilla on mahdollista kerätä rahoitusta alueiden imagoa ja identiteettiä muokkaaviin tilapäisiin käyttöihin. Käytännössä rahan keruu voidaan järjestää esimerkiksi veloittamalla alueen rakentajia tietyllä summalla per rakennettava neliö. Jo pelkät, varsinkin jos alue on vanhaa teollisuusaluetta, puhdistuskustannukset voivat olla mittavat. Summan voi miettiä suhteessa alueen käyttäjiin ja/tai sen tulevaan arvoon.

3.3 Toiminnan ja tilan monimuotoisuus

Selkeä kohde tilapäiselle käytölle on tila, jonka vanha käyttö on päättynyt eikä uutta käyttöä ole määriteltä. Tila voi olla julkisessa omistuksessa tai yksityinen. Väliaikaiskäyttöön sopivat mainitut vanhat satama- ja teollisuusalueet kaupungin rajamailla. Kuten on jo mainittu, mikä tahansa paikka voi kuitenkin sopia tilapäiseen käyttöön, kuten tontit, kadut, puistot, liikenneväylät jopa rakennustyömaat.

Väliaikaiseen toimintaan tarkoitetun tilan valintaan voi vaikuttaa monet erilaiset asiat. Jotkut haluavat järjestää toimintaa nimenomaan jossain tiettyssä paikassa ja tietyn paikallisyhteisön kanssa. Valinta voidaan tehdä strategisesti esimerkiksi kulkuyhteyksien takia. Toiset taas hakevat tiloja lähes mistä tahansa, jossa toiminnan järjestäminen on mahdollista. Tila otetaan käyttöön joko sellaisenaan tai sinne lisätään erilaisia rakenteita, jotka usein voivat olla liikuteltavia ja sellaisia, jotka eivät tarvitse massiivisia perustuksia. (Urban catalyst 2003.)

Erilaiset tilapäiset toiminnot on mahdollista jakaa kaupalliseen, vapaaehtoiseen tai ilmaisevaan toimintaan. Kaupallisesta toiminnasta on kyse, kun joku hyötyy siitä rahallisesti. Vapaaehtoinen toiminta voi olla esimerkiksi katutaidetta, erilaisia pelejä ja fyysistä aktiviteettia tai hyötykasvien viljelyä. Ilmaisevalla toiminnalla tarkoitetaan tässä erilaista mielipiteen ilmaisua. Ihmisille annetaan mahdollisuus kommunikoida toistensa kanssa ja tuoda omat, esimerkiksi poliittiset tai uskonnolliset, mielipiteensä julki. (Frank & Stevens 2007.)

Tilapäistä käyttöä voi toteuttaa monin eri tavoin. Toteutus liittyy kustannuksiin ja keskusta-alueilla on käytössä usein enemmän rahoitusta. Myös lähiöihin voitaisiin tuoda piristystä panostamalla erilaiseen tilojen käyttöön. Tilapäinen toteutus on usein tehty taiteen keinoin kuvallisesti tai erilaisten aktiviteettien kautta. Erilaisen toiminnan ja kuvallisen ilmaisun lisäksi voisi kaupunkitilan väliaikaiskäytössä ottaa huomioon tekniikan tuomat mahdollisuudet, kuten äänimaailman ja valojen käytön.

Toiminnoissa pitää huomioida sen vaikutus ympäristöönsä. Väliaikaista jalkapallokenttää ei voi järjestää autotien viereen ilman asianmukaisia aitauksia ja liikennenopeuksien huomiointia. Myös ympäristön, kuten rakennustyömaan, vaikutus tilapäiselle toiminnalle suunniteltuun paikkaan pitää ottaa huomioon. Jos työmaasta synnyttää voimakasta melua, sen läheisyyteen ei kannata järjestää pitkäkestoista toimintaa.

Suomen viileä ilmasto tuo oman haasteensa ulkotilojen käyttöön. Erilaiset, katetut tilat antavat yhden ratkaisun monipuoliseen ulkotilojen hyödyntämiseen. Berliiniläinen Raumlauborin -arkkitehtiryhmä on kehittänyt yleisötapahtumiin kuorma-autoon kiinnitetyn ja liikuteltavan puhallettavan tapahtumatilan, joka näkyy kuvassa numero 6 (Lehtovuori & Ruoppila 2011). Erilaisia

talveen liittyviä tilapäiskäyttöjä ovat erityisesti erilaiset talviurheilumuodot ja vapaa-ajan aktiviteetit.

Kuva 6. Puhallettava tapahtumatila, Spacebuster (<http://www.raumlabor.net/?p=1799>)

3.4 Tilapäisen toiminnan aikasidonnaisuus, kesto ja pitkäaikaisvaikutukset

Erilaisten tilapäiskäyttöjen tarve riippuu kaupungin eri vaiheista ja aikakaudesta. Erilaisten syiden takia kaupungissa tilojen ja alueiden pääasiallinen käyttö päättyy ja ne jäävät tyhjilleen. Aika entisen ja tulevan välissä, tilojen väliaikaiskäyttö -tutkimuksen mukaan seuraava muutostrendi Helsingin metropolialueella tapahtuu esikaupunki- ja lähiövyöhykkeillä, joilla ensimmäinen suunniteltu maankäyttö alkaa menettää kilpailukykyään. Lisäksi mainitaan

erilaiset asemaseudut, kehäteiden varret ja teollisuusalueet. Jokainen tila tai alue on joskus väliaikaisessa käytössä. (Rönkä ym. 2011.)

Tilapäinen käyttö on aina määräaikaista. Se voi kestää muutaman hetken tai useamman vuoden. Alun perin tilapäiseksi tarkoitettu toiminnasta voi tulla pysyvää. Urban catalyst -tutkimuksessa on selvitetty tilapäisen toiminnan erilaisia pitkäaikaisvaikutuksia ja niiden kehityskaaria. Tilapäiskäyttö: kaupunkisuunnittelun unohdettu voimavara (2003) -teoksessa on esitetty suomeksi tutkimuksessa kehitetyt tilapäiskäyttöjen kehityskaaret. Kehityskaaret on luokiteltu kahdeksaan eri kategoriaan, joissa on mukana tilapäisen toiminnan muuttuminen tilan pysyväksi toiminnaksi. Stand- in käyttö täyttää tyhjän tilan tietyn ajan ilman pysyviä vaikutuksia. Sysäykseksi määritellään sellainen tilapäinen käyttö, joka antaa kokeilemalla kehityssysäyksen ja osoittaa uuden käytön tai toimintatavan. Yhteiseloksi kutsutaan tilaa, jolloin tilapäinen käyttö jatkuu pienemmässä muodossa uuden pysyvän käytön rinnalla. (Lehtovuori ym. 2003.)

Lisäksi kehityskaaria ovat loinen, kumous, pioneeri ja siirtyminen. Loinen kehittyy riippuvuussuhteessa paikan pysyvään käyttöön nähden, kun taas kumous keskeyttää pysyvän käytön tai instituution toiminnan ja lyhytaikaisenaakin se vaikuttaa vallattuun paikkaan ja muuttaa sen toimintatapoja. Pioneeri on sanansa mukaisesti alueen ensimmäinen urbaanikäyttö. Ensimmäinen käyttö luo kaupunkimuodon, joka voi jäädä pysyväksi. Esimerkkinä mainitaan maailmannäyttelyt. Viimeinen kehityskaari on siirtyminen, jossa pysyvä instituutio siirretään muualle tilapäisesti ja organisoidaan improvisoituna tilapäiskäyttönä. (Lehtovuori ym. 2003.)

3.5 Suunnitelmien laatu ja tarve

Väliaikainen käyttö on uusi ja perinteistä suunnittelua luovempi tapa kehittää kaupunkiympäristöjä. Se voi luoda malleja, joita ei ole osattu suunnitella. Usein väliaikaiskäytön toteuttavat sen ideoijat ja käyttö jätetään väljäksi ilman tarkkoja suunnitelmia. Tilapäinen käyttö voi olla ennakoimatonta ja perustua erilaiseen organisointitapaan verrattuna totuttuun alueiden käyttöön. (Rönkä ym. 2011.) Kaupunkitilan suunnittelu riippuu usein isoista investointihankkeista ja kaupungin taloudellisesta tilasta. Tällaisessa suunnittelussa yksittäisillä kaupunkilaisilla on melko vähän päätäntävaltaa. Lisäksi perinteinen suunnitteluprosessi on hidas eikä se useinkaan sopeudu nopeisiin muutuksiin. (Urban catalyst 2003.) Väliaikaiskäyttö -tutkimuksen mukaan väliaikaiskäyttö perustuu ruohonjuuritason käyttäjien monipuolisille ideoille, jotka eivät aina täytä yrityksen tai edes yhdistyksen toimintatapaa. (Rönkä ym. 2011.) Ainakin tilapäinen käyttö on ihanteellinen kokeilukenttä kaupungin omien asukkaiden ideoille ja suunnitelmille. Tästä myös perinteinen suunnittelu voisi ottaa haasteen, miten ottaa suunnittelemattomat ilmiöt mukaan suunnitteluun (Urban catalyst 2003).

Tilapäiskäyttö -tutkimus kysyy, miten väliaikaistiloja tulisi suunnitella ja voiko niitä ylipäätään suunnitella (Rönkä ym. 2011). Suunnitteleminen on vaarana spontaanille luovuudelle. Suunnittelun tarve riippuu väliaikaistoinnosta. Erilaiset isot tilapäiset hankkeet vaativat suunnittelua ja mahdollisesti ammatilaisten mukaantuloa. Suunnitelman tarpeeseen vaikuttaa toiminnan laatu ja vaatiiko se turvallisuuden suhteen erityisiä järjestelyitä. Pienempien väliaikaiskäyttöjen suunnittelun voivat toteuttaa yksityiset henkilöt, ryhmät tai yhdistykset, jos suunnitelmia ylipäätään tarvitaan. Ideoita suunnitelmiin voi ottaa ulkomailla toteutuneista hankkeista.

Suurissa hankkeissa kyseeseen tulevat myös tilapäisestä käytöstä saatavat hyödyt ja se, kuinka paljon kannattaa suunnitelmiin panostaa. Hyvä suunnittelu vähentää yleensä hankkeen kustannuksia. Suunnittelussa otetaan huomioon ympäröivät tilat sekä mietitään mahdollisia käytännön ongelmia ja niiden välttämistä. Suunnittelemalla saadaan linjausta ja osoitetaan tiloja väliaikaiselle toiminnalle. Suunnitelmaksi voi riittää, että osoitetaan tietty alue ja kannustetaan asukkaita tietynlaiseen toimintaan. Suunnittelu voi myös vähentää ennakkoluuloja ja luoda hyväksyntää uudennaisille hankkeille. Silloin toiminta tuntuu organisoidummalta ja voidaan nähdä, mitä aiotaan alueella tehdä. Tämä voi auttaa saamaan mukaan enemmän monenlaisia tahoja ja ryhmiä.

Kaikkien ikäryhmien huomioon ottaminen on yksi tilapäistoiminnan suunnittelun haaste. Vaikuttaa siltä, että laajamittaisemman tilapäisen toiminnan kohteena on usein nuoriso. Se saattaa johtua siitä, että nuoremmassa on usein aktiivisia toimijoita ja heillä on visioita totuttujen rajojen rikkomisesta. Väliaikaiseen toimintaan voitaisiin saada mukaan muitakin ikäryhmiä tiedottamisella ja sen kautta lisääntyvällä yleisemmällä hyväksynnällä.

4 KALASATAMAN TILAPÄISKÄYTTÖ

Kalasatama sijaitsee Sörnäisten niemellä itäisessä Helsingin kantakaupungissa meren äärellä (kuva nro 7). Ohessa oleva ilmakeku (nro 8) Kalasataman eteläosasta on keväältä 2011. Kulosaaren silta toimii väylänä Sörnäisten niemen yli Kulosaaren. Alue on toiminut maa- ja meriliikenteen solmukohtana ja sinne on keskitetty Helsingin energian tuotanto. (Suunnittelutoimisto Part 2012.) Kalasataman historia alueena ulottuu 1800 -luvulle asti (Helsingin kaupunki. Kalasatama 2012). Alue on kokenut muutoksen laidunmaasta työväen virkistyskäytön kautta teollisuus- ja satama-alueeksi (Hyrkäs 2011). Se on muodostanut Helsingin suurimman yhtenäisen teollisuusalueen siitä lähtien, kun vuonna 1825 Helsingin teollisuustuotanto päätettiin siirtää pois kaupungin keskustasta. Sörnäisiin on perustettu Helsingin ensimmäinen moderni satama 1874. Muistona historiasta on sähkölaitos ja kaasutehdas sekä vielä toimiva kaasukello Suvilahdessa. (Helsingin kaupunki. Kalasatama 2012.) Mielenkiintoiseksi alueen tekee myös se, että se on pääosin merestä vallattua täyttömaata (Hyrkäs 2011).

Kuva 7. Kalasataman sijainti (<http://www.uuttahelsinki.fi/kalasatama/perustiedot/kartat>)

Kuva 8. Kalasataman eteläosa (ilmakuva © Kaupunkimittausosasto, Helsinki 003 / 2011)

Urbaaniin maisemaan on perinteisesti aina kuulunut teollisuus. Sörnäisten alue on muuttumassa, mutta teollisuuden rakenteet ja viitteet alueen historialta luovat paikalle kerroksellisuutta ja jatkuvuutta. Kun Kalasataman vieressä olevasta Suvilahden voimalaitoksesta loppui energiantuotanto ja kaasulaitoksen toiminta vuonna 1976, oli monta vuotta epäselvää, mitä vanhoille rakennuksille tulee käymään. Alue lopulta suojeltiin merkittävänä teollisuusrakentamisen esimerkkinä. Nyt alue tunnetaan kulttuuritoiminnastaan ja erilaisista tapahtumista. (Aalto 2012.)

Sataman siirtyminen Kalasatamasta Vuosaareen vuonna 2008 vapautti keskeiset ranta-alueet asumiselle ja muille kaupunkitoiminnoille (Rönkä ym. 2011). Kalasataman aluerakentamisprojekti käsittää ranta-alueen Kalasataman eteläkärjestä Nihdistä aina Arabianrantaan saakka (Bäckman, sähköposti, 7.5.2012). Kalasatamaan päätettiin rakentaa uusi urbaani Kalasataman kaupunginosa. Alueesta kaavaillaan asuinpaikkaa 18 000 ihmiselle ja sinne suunnitellaan toimitiloja ja työpaikkoja tuhansille ihmisille. (Suunnittelutoimisto Part 2012.) Rakentamisen on suunniteltu olevan valmis vuonna 2030 (Helsingin kaupunki. Kalasatama 2012).

Kalasatama oli sen satamatoiminnan päätyttyä suljettu alue. Lopulta se päätettiin ottaa kaupunkilaisten käyttöön rantareittinä ja väliaikaistoiminnan kautta kesällä 2009. Tässä luvussa keskitytään Kalasatamassa toteutettuihin tilapäiskäyttöihin ja alueen visuaaliseen ilmeeseen. Lisäksi esitellään käyttäjiä, jotka jäivät vain suunnitelmatasolle. Osiossa mietitään rakennustyömaan ja virkistystoiminnan yhteensovitus samalla alueella sekä muita käytännössä havaittuja asioita.

4.1 Kalasataman väliaika – Kalasatama temporary

Kalasataman rakentamisvaihe nähtiin niin pitkäkestoisena, että haluttiin tuoda sekä rakentamisaikaista että pysyvää ympäristötaidetta esiin julkisessa tilassa (Bäckman, sähköpostiviesti 2012). Mukaan ovat tulleet myös erilaiset tilapäiskäytöt. Tällöin saatiin muuten suljettuna ollut alue hyötykäyttöön. Talous- ja suunnittelukeskuksesta Anni Bäckman (haastattelu 2012) kertoi, että alun perin idea ympäristötaiteesta ja tilapäiskäytöistä Kalasatamaan on, nyt jo eläkkeellä olevan kaavoittajan Mikael Sundmanin. Hän on ollut kaavoittajana myös Arabianrannassa, jossa on rakennushankkeiden yhteydessä toteutettu ympäristötaidetta valmiiseen ympäristöön (Bäckman, sähköpostiviesti 2012).

Kalasataman tilapäisiä käyttäjiä ja taidetta on organisoanut suunnittelutoimisto Part Oy vuosina 2009–2011 (Lehtovuori & Ruoppila 2011). Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskus valitsi tarjouskilpailun perusteella Partin Kalasataman ympäristötaiteelliseksi konsultiksi (Hyrkäs 2011). Taske toimii Kalasatamassa edelleenkin ympäristötaiteen koordinaattorina. Tärkeässä roolissa Kalasataman rantareitin ja tilapäiskäyttöjen mahdollistamiseksi on ollut myös Helsingin kaupungin kiinteistövirasto ja rakennusvirasto. Kiinteistövi-

rasto on toiminut lähinnä alueiden vuokraajana ja rakennusvirasto rantareitin toteuttamisen ja ylläpidon tilaajana. (Bäckman, sähköpostiviesti 2012.) Seuraavasta kuvioista näkyvät selkeämmin eri toimijat ja heidän roolinsa projektissa.

Toimijat:	Rooli projektissa:
Kaavoittaja	Projektin aluille panija
Rakennusvalvontaviranomainen	Valvoo alueen turvallisuutta, myöntää lupia taideteoksille ja väliaikaisille rakennelmille
Talous- ja suunnittelukeskus, taske	Vastaa ympäristötaiteen toteuttamisesta, ympäristötaidemaksujen laskutuksesta rakennuttajilta, vuokraa konttiaukiota kiinteistövirastolta ja edelleen eri käyttäjille
Helsingin kaupungin kiinteistövirasto	Vuokraa alueita eri käyttäjien tarpeisiin, vastaa veden ja sähkön jakelusta alueelle
Helsingin kaupungin rakennusvirasto, hkr	Pitää huolta rantareitin toteutuksesta, turvallisuudesta ja siisteydestä, ylläpitää alueella toimivaa maamassakenttää
Helsingin kaupungin rakentamispalvelu, stara	Toimii käytännön urakoitsijana rantareitin toteutuksessa ja sen ylläpidossa tilausten mukaisesti
Suunnittelutoimisto Part	Toiminut väliaikaistoimintojen ja ympäristötaiteen konsulttina ja suunnittelijana TASKE:n tilaamana vuosina 2009 - 2011
Maisema-arkkitehdit LOCI Oy	Partin alikonsultti rakennesuunnitelmien osalta
Ahma insinöörit Oy	Toimii rakennuslogistiikan konsulttina, valvoo ja raportoi TASKE:lle rantareitin toimivuudesta
Muut toimijat	Alueella monia eri vuokraajia ja käyttäjiä sekä urakoitsijoita

Kuvio 1. Kalasataman väliaikaisen käytön päätoimijat

Kalasataman asuin-, liike-, ja toimitilatonttien varaajat sitoutuvat varausehdoissa ja luovutusasiakirjoissa maksamaan talous- ja suunnittelukeskukselle ympäristötaiteelliseen yhteistyöhön 10 euroa kerrosneliötä kohti. Ympäristötaiderahaa käytetään pysyväan julkiseen tilaan sijoitettavaan ympäristötaiteeseen, mutta siitä on varattu noin 15 prosenttia tilapäiseen taiteeseen ja tapahtumiin. Bäckmanin mukaan ympäristötaiderahalla on käytännössä tehty varsin vähän tilapäiskäyttöön liittyviä asioita. Rantareitin toteutus ja ylläpito kustannetaan rakennusviraston rahoista ja suuri osa toimenpiteistä ja konsulttitöistä on maksettu suoraan tasken budjetista. (Bäckman, sähköpostiviesti 7.5.2012.)

Johanna Hyrkäs Partista on tehnyt projektista julkaisemattoman raportin Kalasatamana väliaika – Kalasatama temporary. Raportissa hän kertoo, että alueen ympäristötaiteen tärkein tehtävä on identiteetin rakentaminen ja yhteyksiin avaaminen Kalasatamasta ympäröiviin kaupunginosiin. Suunnitelman kokonaisideana on Kalasataman toimiminen käytännön kokeilukenttänä aktiivisille kaupunkilaisille. Visioinnissa on otettu huomioon turvallisuuskohdat sekä kulkureittien ja opasteiden toimivuus. Kalasatama tarjoaa hyvän testikentän alhaalta ylöspäin kulkeville ideoille ja niiden testaamiselle käytännössä. (Hyrkäs 2011.)

Suunnittelutoimisto Part aloitti toimintansa Kalasatamassa huhtikuussa 2009 tutustumalla alueeseen ja sen mahdollisuuksiin. Entisen sataman alueella on paljon kiinnostavia, menneisyydestä kertovia yksityiskohtia. Maisema-arkkitehdit Loci Oy on toiminut alikonsulttina Partille. Part teki alustavia töitä tutkimalla alueen historiaa Kaupunginmuseon ja Helsingin yliopiston Museologian laitoksen arkistoista, mikä auttoi hahmottamaan alueen luonnetta. Taitteen kautta voidaan tuoda Kalasataman menneisyyttä näkyville. (Hyrkäs 2011.)

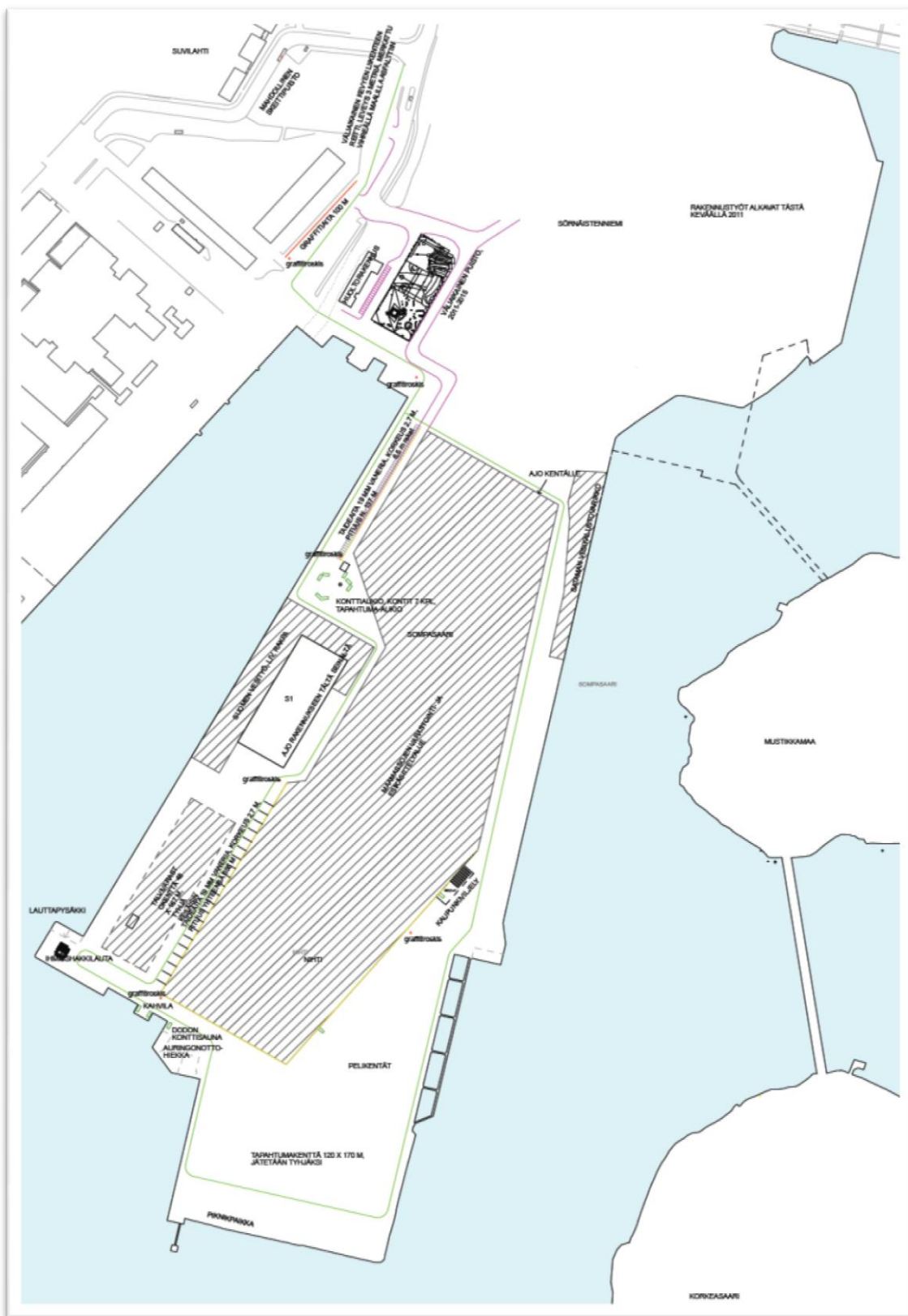
Selvitysten jälkeen Part jatkoi projektia aloittamalla ideointityön, joka jatkui koko heidän projektinsa ajan. Kalasataman huoltorakennuksessa pidettiin ideatyöpajoja ja tutustuttiin myös ulkomaiden kiinnostaviin esimerkkeihin. Hanke jaettiin ympäristötaiteeseen, väliaikaisiin käyttöihin ja identiteetin rakentamiseen. Kaupunkilaiset otettiin mukaan elokuussa 2009 Flow -festivaalin aikana, jolloin asukkaita houkuteltiin Kalasataman puolelle ideabrunssilla. Brunssi tuotti yli tuhat ideaa. (Hyrkäs 2011.) Part on ollut tärkeässä tehtävässä agenttina, joka on kerännyt eri toimijoita alueelle ja sopinut erilaisesta yhteistyöstä toimijoiden kesken.

4.2 Kalasataman rantareitti

Kalasataman rantareitti on kaikille avoin rakennustyömaiden kanssa elävä kevyen liikenteen reitti, jonka varrelle on koottu ympäristötaidetta ja erilaisia väliaikaisia toimintoja. Reitti on merkitty asfalttiin vihreällä maalilla ja kesällä 2011 se kiersi koko Kalasataman niemen, josta avautuvat maisemat eri puolille Helsinkiä. (Hyrkäs 2011.) Reitti kiertää keskellä niemeä olevan Helsingin kiinteistöviraston hallinnoiman maamassojen läjitys- ja käsittelypaikan. Käsittelypaikka on rajattu panssariverkkoaidalla, johon on kiinnitetty vanereita graffiteja ja muuta taidetta varten. Kuorma-autoliikenne maamassakentälle on rajattu betoniporsailloilla ja raskasestaidoilla. Rantareitin varrella on myös vuokrattuja veneiden säilytysalueita.

Rantareitin avajaiset olivat Helsinki-päivänä kesällä 2010. Virallisesti reitin avasi Helsingin ylipormestari Jussi Pajunen. Avajaispäivälle oli järjestetty muun muassa majanrakennuspaja lapsille, Korkeasaaren teatterin vierailuesi-

tys, tanssit, ihmisshakkiottelu rooliasuissa, buffet ja havaijilaistanssiyhtye Mana O`Lakan esiintyminen. (Hyrkäs 2011.) Kalasataman rantareitin yleisluonnos auttaa hahmottamaan aluetta ja sen toimintoja, joita esitellään tässä kappaleessa.

Kuva 9. Rantareitin yleisluonnos (Suunnittelutoimisto Part Oy)

4.2.1 Ihana kahvila

Helsingin Sanomien Nyt -liitteessä ilmestyi kesäkuussa 2011 artikkeli Kalasatamaan tehdystä Konttikahvilasta. Artikkelissa keuhataan kahvilan yllättävää sijaintia niemen kärjessä joutomaan keskellä. Kahvilan pitäjän Sanna Jouhkin mukaan kahvilan ovat löytäneet niin vanhukset, nuoret kuin lapsiperheet. Artikkelissa myös kaksi työmiestä kehuu kahvilan piristävää vaikutusta alueeseen.

Kuva 10. Ihana kahvila (kuva talous- ja suunnittelukeskus)

Kahvilan yleisilmeestä on vastannut Sanna Jouhkin ystävä sisustusarkkitehti Asli Ufacik. Rakentamiseen käytetyt materiaalit ovat teemaltaan lähellä rakenteilla olevaa ympäristöään: betonisia kaivonrenkaita ja rakennussäkkejä. Väriä kahvilaan on saatu Keravan kaupungilta saadulla vanhalla jalkapallokentän tekonurmella sekä Jouhkin ystävien konttien seiniin tekemillä graffiteilla. (Perheentupa 2011.) Konttien siirrosta kahvilaa varten vastasi Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskuksen valtuuttamana Partin Johanna Hyrkäs. Hän sopi siirrot Helsingin kaupungin rakentamispalvelun kanssa.

Lehtiartikkeleiden ja talous- ja suunnittelukeskuksen (Bäckman, haastattelu 25.3.2012) tietojen mukaan kahvila on ollut suosittu. Kahvilakontti jatkaa toimintaansa myös kesällä 2012. Sen yhteyteen on ollut ideana rakentaa py-

sähdyslaituri alueen veneilijöille, jotta he pääsisivät pysähtymään ja nauttimaan kahvilan antimista (Bäckman, kokous 2.4.2012).

4.2.2 Konttiaukio

Konttiaukio on tarkoitettu erilaisia tapahtumia varten. Se syntyi rantareitin varrelle, kun kesän 2009 kuluessa kävi ilmeiseksi tarve näyttely-, säilytys- ja esiintymistilalle. Käytännössä kyse on aukiosta, jonne on sommiteltu seitsemän kaupungilta saatua merikonttia rajaamaan tilaa ja antamaan sateen ja tuulen suojaa. Konttiaukio on hyvä tapa saada erilaisia toimijoita alueelle ja siitä tiedottaminen parantui huomattavasti, kun Kalasataman väliajan Internet -sivusto avattiin. (Hyrkäs 2011.) Aukiolla toimii muun muassa voittoa tavoittelematon, omaehtoinen ryhmä Bermuda Helsinki. Ryhmä tarjoaa yhtä merikonteista ja sen lähiympäristöä erilaisiin kulttuuriprojekteihin. Ideana on antaa tilat halukkaille ihmisille järjestää epäkaupallisia ja ikärajattomia tapahtumia. Kesällä 2011 kontissa on ollut muun muassa polkupyöräbrunsseja, Oranssin minikeikkoja ja teatteriesityksiä, ulkoilmaelokuvailtoja, karaokea sekä kirpputoreja. Bermuda Helsinki tarjoaa toimijoille kontin lisäksi ainakin sähkön, äänentoistolaitteiston ja tuoleja. (Bermuda 2011.)

Bermuda Helsinki kertoo toiminnastaan omalla blogi-sivullaan, jonka kautta voi ilmoittaa halustaan järjestää toimintaa kontissa. The Music Issue – lehden artikkelissa ryhmä kertoo yllättyneensä, miten nopeasti ja miten monenlaisia halukkaita kontinkäyttäjiä ilmoittautui. Aina toiminnan organisoijat eivät itsekkään tarkalleen tienneet, mitä kaikkea tapahtumat pitivät sisällään. Artikkelin mukaan ryhmän jäsenet ovat aloittaneet toimintansa rakkaudesta kaupunkiin ja viehätyksestä ajatukseen Kalasataman toiminnan väliaikaisuudesta. (Torikka 2011.)

Bermuda Helsingin toiminta perustuu vapaaehtoisuudelle eikä siihen kulu paljon rahaa. Oranssi lainasi kesäksi 2011 äänentoistolaitteiston ja yksittäiset taho- hot ovat lahjoittaneet vilttejä, astioita ja huonekaluja. (Torikka 2011.) Bermuda Helsingin lisäksi konttiaukiolla ovat toimineet esimerkiksi Dodo, Merimieskirkko, Helsinki International Theatre, Public School Helsinki, Kolmio- draama ja yksittäiset kuvataiteilijat. Konttiaukiolle toteutettiin myös Aalto- yliopiston Taideteollisen korkeakoulun opiskelijan lopputyönä savesta tehty pitsan- ja leivänpaistouuni. Kuka tahansa saa varata uunin käyttöönsä ja ainakin kesällä 2011 se oli aktiivisessa käytössä. (Hyrkäs 2011.)

Konttiaukion kesän 2011 ilmeestä vastasivat Taideteollisen korkeakoulun opiskelijat. Asfalttiin maalatut graafiset kuviot ja ulkokalusteiden ilme toteutettiin opiskelijoiden ja vapaaehtoisten talkoolaisten yhteistyönä. (Hyrkäs 2011.) Helsingin kaupungin rakentamispalvelulta tilattiin aukion puhdistus maalauksia varten. Tosin opiskelijat olivat ehtineet tehdä teippaukset maalauksiaan varten ennen kuin pesuauto saapui paikalle. Jos toteutuksessa on monta eri toimijaa, on hyvä, että siinä toimii yhteen sovittajana jokin nimetty taho.

Rakentamisvaiheessa on tarkoitus säilyttää konttiaukio ja siinä oleva toiminta mahdollisimman pitkään, koska sen on oltu katsottu olevan toimiva konsepti. (Bäckman, haastattelu 2012.) Konttien toimivuutta erilaisten tapahtumien järjestämiseen voisi kokeilla muuallakin. Niitä on helppo siirrellä eivätkä ne vaadi perustuksia. Talvella kontteja on myös mahdollista lämmittää.

Kuva 11. Konttiaukiolla järjestetty pitsanpaistotilaisuus (kuva Suunnittelutoimisto Part Oy)

4.2.3 Taide- ja graffitaita

Maamassakenttää kiertävä taideaita on tehty Suunnittelutoimisto Partin valinnan mukaan keltaiseksi käsitellystä vanerista. Aitaa ei alun perin suunniteltu graffitaidaksi. Kuitenkin, kun maalarit olivat löytäneet sen potentiaalin, lähes kilometrin pituisen aidan, päätettiin syksyllä 2010 antaa sen olla pääosin graffitimaalarien käytössä. Maalaamisesta syntyvän jätteen ja graffitien leviämistä lähiympäristöön yritettiin kontrolloida laatimalla säännöt alueelle. Säännöt laadittiin yhteistyössä Nuorisoasiankeskuksen ja asiasta kiinnostuneiden graffitimaalareiden kanssa. (Hyrkäs 2011.) Ohjeet kirjoitettiin leikkaamalla ne alumiinilevyyn. Näin tehdyt kyltit asennettiin liikuteltaviin betonilaattoihin. Idea leikata teksti kylttiin on hyvä, koska tekstejä ei voi tällöin maalaamalla peittää. Sillä vaikka säännöissä kerrotaan, että niitä rikkomalla alueen käyttö graffiteille voidaan kieltää kokonaan, on roskaus ja esimerkiksi kylttien sotkeminen ollut ongelmana.

Kesällä 2011 kiinnitettiin Partin suunnittelemat vihreäksi maalatut alumiini-kyllit erottelemaan taideaitojen käyttötarkoituksia. Teksti oli leikattu levyyn saman lailla kuin sääntökylteissäkin. Aita eroteltiin muu- ja graffitiseinäksi. Reitin alkuun tullut muu seinä -osioon, joka tarkoitettiin muunlaiseen kuin graffitityyliseen ilmaisuun kiinnitettiin kuvataideakatemia opiskelijoiden tekemiä taideteoksia, jotka tehtiin vaneriin kaivertamalla (Hyrkäs 2011). Ideana oli, että vaikka teosten päälle maalattaisiin, ne voitaisiin aina luoda uudestaan esille. Melko nopeasti taideteokset peittyivät graffitien alle. Toisaalta alueen tarkoitus on antaa kaupunkilaisten ilmaista itseään väliaikaisilla taideteoksillaan.

KALASATAMA / GRAFFITISEINIEN OPASTEET
LUONNOS 27.4.2011 Tuomas Siitonen

GRAFFITISEINÄ

2. SEINÄKYLLIT

Teksti toteutetaan laserleikkaamalla 10 mm merivesialumiiniin, joka kiinnitetään seinän tukirakenteisiin kiinnittävään putkiprofiilirakenteeseen.

"Graffitiseinä" -kyllin mitat ovat 1448 mm x 297 mm
"Muu seinä" -kyllin mitat ovat 1978 mm x 297 mm

Graffitiseinä -kyllit tulee 5 kappaletta, Muu -seinä kyllit 1 kappaletta.

GRAFFITISEINÄ

MUU SEINÄ

Kuva 12. Partin laatimat ohjeet kylteistä (Suunnittelutoimisto Part Oy)

4.2.4 Urheilulliset toiminnot

Rantareitin varrelle sijoitettiin pelikenttiä ja voimailuvälineitä yhteistyössä liikuntaviraston kanssa. Alueen ovat löytäneet myös pyöräilijät, lenkkeilijät ja rullaluistelijat. (Hyrkäs 2011.) Reitin varrella on myös betonisia rullalautailuun tarkoitettuja rampeja. Rullalautailijat ovat itse omatoimisesti ne tehneet. Erilaiset pelikentät ja rullalautailuradat on helppo järjestää väliaikaistoimintona. Välineet voidaan toteuttaa niin, että ne ovat siirreltävissä ja muokattavissa.

Kesällä 2011 siirrettiin Suvilahdesta pumptrack -pyörärata Kalasataman huoltorakennuksen päätyyn asfalttialueelle (kuva nro 13). Taskesta pyydettiin maansiirtoon ja muotoiluun avustusta rakentamispalvelulta. Rakentamispalvelu lainasi myös tärylevyt lainaksi Pyöräseuran toimijoille, jotka talkootöinä muotoilivat radan. Rahoitus saatiin Kalasataman ympäristörahoista. Käytännössä ongelmaksi muodostui maamassojen valuminen sateella läheiseen sadevesiviemäriin. Viemäri meni tukkoon ja paikalle syntyi suurehko vesilätäkkö, jolloin kaivoa jouduttiin käymään imuautolla tyhjentämässä. Sijaintia tai sen toteutusta olisi pitänyt miettiä paremmin. Asfalttialueella irtomainen maamassa lähtee leviämään helposti, jos sitä ei ole rajattu millään tavalla.

Kuva 13. Pumptrack –rata (kuva tekijän)

4.2.5 Kaupunkiviljely

Kaupunkiviljely on kaupunkitilassa tapahtuvaa viljelyä, joka on viime aikoina noussut uudelleen suosioon. Kaupunkiviljelyn voi nähdä kannanottona vaihtoehtoisen kaupunkitilan käytön puolesta. Kaupunkiviljelijät luovat itse oman tilansa ja muokkaavat sitä suurimmalta osin omilla ehdoillaan, jolloin tiloista syntyy luovia ja persoonallisia. Ne piristävät myös muita kaupunkilaisia. Kaupunkiviljely on tapa elävöittää kaupunkia ja tehdä siitä viihtyisämpi. Eri-laiset hukkatilat, joihin muuten laitettaisiin asfalttia tai nurmikkoa, voivat toimia tilana kaupunkiviljelijöille. (Pulliainen 2012.)

Sörnäisten niemen itäpuolelle on sijoitettu ympäristöjärjestö Dodon ylläpitämät kaupunkiviljelmät. Kesällä 2010 viljelmät tuottivat runsaan sadon ja toi-

mintaa harjoitetaan edelleenkin. (Hyrkäs 2011.) Dodo on suomalainen vuonna 1995 perustettu ympäristöjärjestö, jonka tarkoituksena on käsitellä ympäristö-ongelmia yhteiskunnallisesti. Järjestön toimintamuotoja ovat kaupunkikävelyt, ideatyöpajat, sissiviljelmät, festivaalit, keskustelut ja kouluvierailut. (Dodo Ry. 2012.) Kaupunkiviljelijät aloittivat toimintansa keväällä 2009 tarkoituksenaan innostaa kaupunkilaisia kasvattamaan itse omat vihanneksensa (Dodo Ry. kaupunkiviljely 2012). Dodon viljelytoiminta on saanut Helsingin kaupungin ympäristöpalkinnon kaupunkiviljelyn uranuurtajana. Kaupunkiviljelijät ovat herättäneet keskustelua kaupunkitilan paremmasta hyödyntämisestä. (Dodo Ry. Dodon kaupunkiviljelytoiminta sai Helsingin kaupungin ympäristöpalkinnon 2011.)

Kaupunkiviljelijöiden Internet -sivustolla kerrotaan, että viljelytoiminta on toteutettu Kalasatamaan yhteistyössä Partin, Helsingin kaupungin ja tietenkin kaupunkiviljelijöiden kesken (Kaupunkiviljely. Kalasatama 2012). Viljelmät ovat toteutettu hiekan siirtoon ja varastointiin tarkoitettuihin säkkeihin (Hyrkäs 2011). Säkit on täytetty Helsingin veden mullalla. Kukin viljelijä on vuokrannut itselleen säkin, jossa saa viljellä, mitä haluaa. Vuokraajaksi voi ilmoittautua esimerkiksi kaupunkiviljelijöiden nettisivuilla. (Kaupunkiviljely. Kalasatama 2012.) Ohessa on kuva viljelmiltä (nro 14).

Viljely tapahtuu suljetuissa säkeissä tuulisella alueella, joten kasvien riittävä kastelu on tärkeää. Helsingin kaupunki on avustanut viljelijöiden toimintaa antamalla vesisäiliön viljelijöiden käyttöön. Säiliön täyttämistä on viljelijöiden itse huolehdittava ja se on tilattu Helsingin vedeltä. (Bäckman, haastattelu 28.3.2012.) Viljelykset ovat pysyneet siisteinä eikä niihin ole kohdistunut ilkivaltaa.

Kuva 14. Kaupunkiviljelykset Kalasatamassa (kuva tekijän)

4.2.6 Muut toiminnot

Berliinin ja Pariisin urbaanien hiekkarantojen innoittamana tehtiin Kalasatamaan auringonottoalue tuomalla hiekkaa rantareitin varteen keväällä 2010. Auringonottoalueen, yhdessä kesällä 2011 tulleen kahvilan kanssa, oli tarkoitus tukea niemen houkuttelevuutta ajanviettopaikkana. Ajatuksena on ollut myös järjestää uintimahdollisuus hiekkarannan yhteyteen. Kesällä 2010 haluttiin turvallisuussyistä asentaa verkkoaidat auringonottoaikan reunuille, etteivät sitä käyttävät ihmiset vahingossa putoisi mereen. Työmaa-aitoinakin käytettävät Vepe-aidat ovat välillä kaatuneita hiekka-alueen päälle. Muuten ranta-reitti rajautuu mereen ilman aitoja

Rantareitin varrelle on maalattu ihmissakkilauta ja sitä voi pelata, jos saa kokoon riittävän määrän ihmisnappuloita. Kuvataiteilijat Erika Kallasmaa ja Maippi Ketola ovat valmistaneet valkoisille ja mustille pelaajille rooliasut, joita käytettiin rantareitin avajaispäivänä. (Hyrkäs 2011.) Talous- ja suunnittelukeskuksen tilaamat maalaukset toteutti Helsingin kaupungin rakentamispalvelu. Muita toimintoja on ollut muun muassa Kuvataideakatemiaan opiskelijan tekemä ääniteos ”Laiva on lastattu”, joka koostuu Kalasataman alueelta kerätyistä sanoista. Teoksessa kaksi ääntä lukee sanoja Laiva on lastattu -leikin mukaisesti. Lisäksi on toteutettu Varjosatama ja Tunteaton kaupunki -nimiset teokset. Varjosatamalla tarkoitetaan ensimmäisiä Kalasatamaan huoltorakennuksen ympärille maalattuja taideteoksia. Tunteaton kaupunki teoksessa kymmenen kuvataideakatemiaan opiskelijaa rakensi alueelle väliaikaisia installaatioita, joiden lomassa järjestettiin ohjattu kävelyretki. (Hyrkäs 2011.)

Rantareitin varrelle järjestettiin elokuussa 2011 kokki Antto Melasniemen ja espanjalaisen muotoilijan Marti Guixen yhteisprojektina Solar Kitchen Restaurant eli Aurinkokahvila (kuva nro 15). Se oli toiminnassa kaksi viikkoa ja houkutteli paikalle runsaasti asiakkaita sekä tiedotusvälineiden edustajia. Ravintolan ruoka valmistettiin aurinkokeittimillä. (Hyrkäs 2011.) Ravintolalla haluttiin tuottaa ihmisille yllättäviä, uusia ravintolakokemuksia. Konseptia oli kokeiltu aikaisemmin Milanon designviikolla ja ravintola oli kiertänyt ympäri Suomea. (Inessiivi Media Oy 2011.)

Kuva 15. Aurinkokahvila (kuva talous- ja suunnittelukeskus)

4.2.7 Väliaikainen puisto ja muut toteuttamatta jääneet ideat

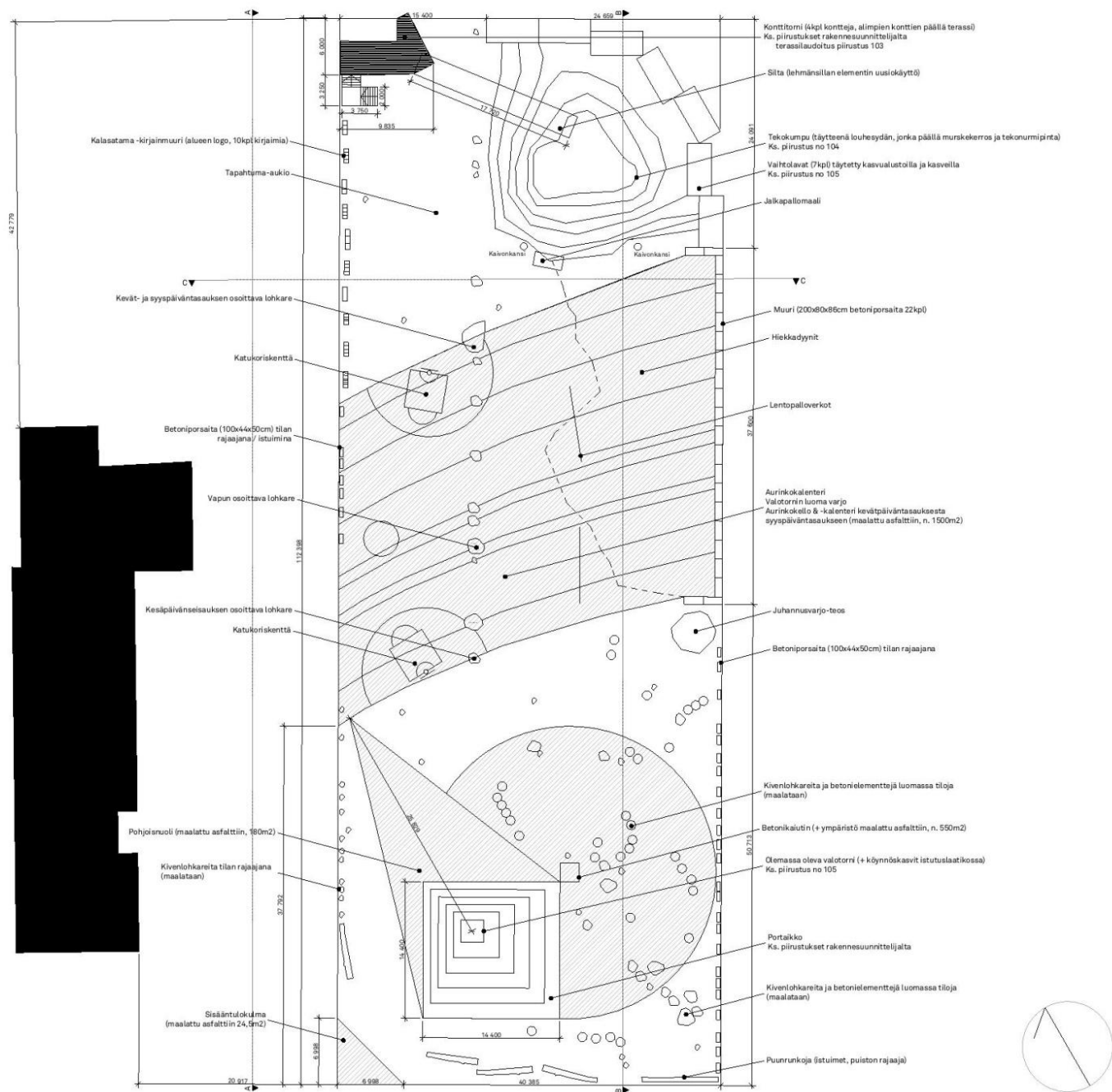
Suurin toteuttamatta jäänyt idea on Kalasataman väliaikainen puisto. Partille, puiston suunnittelijalle, esikuvana on Stavangeriin, Norjaan vuonna 2008 toteutettu Helen & Hardin suunnittelema kierrätysmateriaalipuisto. Lähtökohtana on käyttää hyväksi alueelta löytyviä elementtejä, kuten hiekkaa, betonia, asfalttia ja kivenlohkareita. Puisto suunniteltiin Kalasataman huoltorakennuksen edessä sijaitsevan 33 metriä korkean valaistustornin ympärille. (Hyrkäs 2011.)

Suunnitelmassa valaistustornin ympärille on rakennettu portaat ja istutusalueita. Tornin suunniteltiin toimivan aurinkokellona. Asfalttiin maalattaisiin kalenteri ja tornin varjo kertoisi ajankohdan. Puistoon suunniteltiin myös pelikenttiä, konttitorni, keinotekoinen mäki ja hiekkadyynejä. Rakennekohtaisissa kysymyksissä mukana oli rakennussuunnitteluyritys Finnmap Consulting. (Hyrkäs 2011.)

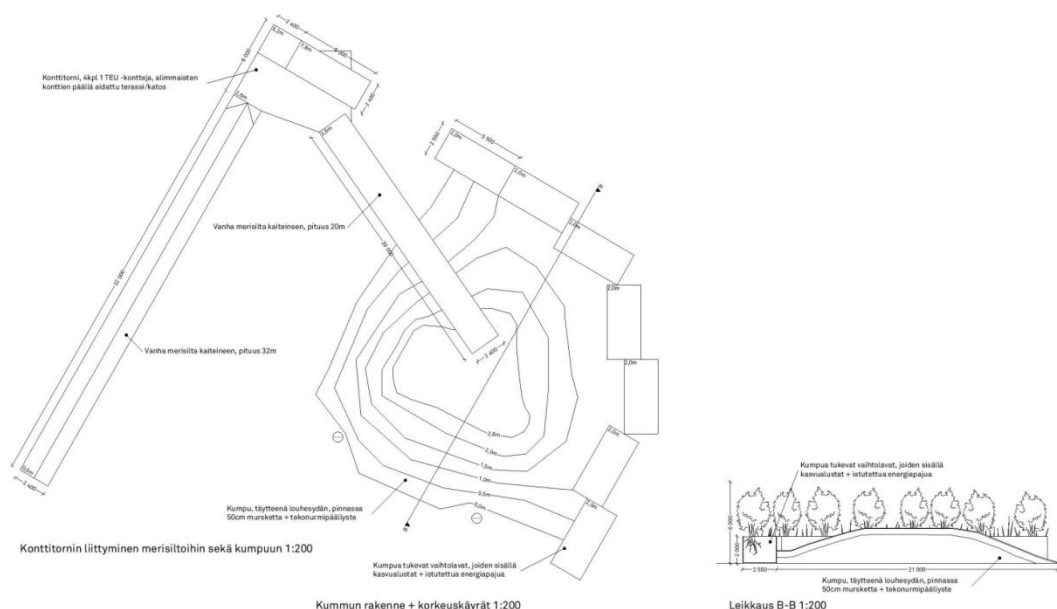
Part -toimiston tekemässä puiston konseptisuunnitelmassa ilmoitetaan, että puiston tavoitteena on muodostaa todellinen leikkikenttä kaikenikäisille ihmisille ja lisätä ihmisten kiinnostusta ja tietoisuutta Kalasatamasta. Konseptisuunnitelmassa sanotaan, että koska puisto olisi toistaiseksi tarpeeksi syrjässä asutukselta, sen huomiota herättävyys ei voisi sinällään häiritä konservatiiv-

visintakaan kaupunkilaista. Erikoisuutena puistosuunnitelmassa on puistoon valettavat betoniset kaiutinpallit, jotka suojaisivat sisällä olevia kaiuttimia ilkeivallalta ja niihin voisi kuka tahansa kytkeä soittimensa ja kuunnella ääninauhottettua. (Part. 2011.)

Puiston toteutuksessa on hieno ajatus kierrätysmateriaalin käytöstä ja lähellä olevien rakennustyömaiden ylimääräisen rakennusmateriaalin käytöstä. Väliaikaisen puiston suunnitelmissa sinne haluttiin myös kasvillisuutta. Kasvillisuus sijoitettaisiin erilaisiin astioihin pienemmistä laatikoista vanhoihin vaihtolavoihin. Koska kasvit kasvaisivat suljetuissa tiloissa, pitäisi niiden kastelusta huolehtia kesällä viikoittain. Keinotekoinen kumpu oli suunniteltu alussa toteutettavaksi vanhoista louhinnassa käytettävistä räjäytysmatoista, mutta materiaali muutettiin myöhemmin hiekkatekonurmeksi. Matot tehdään vanhoista auton renkaista ja ne sidotaan yhteen rautavaijereilla. Turvallisuusnäkökohdat huomioonottaen räjäytysmatot eivät ole paras mahdollinen materiaali puistoon. Hiekkadyynien toimiminen käytännössä mietityttää. Hiekan leviämisestä sateen ja tuulen mukana alueelle voi muodostua ongelma. Kalasatama on meren läheisyydessä oleva tuulinen alue. Vertailukohteeksi voi ottaa pumptrack -radan soran valumisen. Ainakin hiekkadyynit pitäisi rajata ja perustaa kunnolla. Suunnitelmassa hiekka-alue rajataan osittain betoniporsaille ja -elementeillä.

Kuva 16. Väliaikaisen puiston suunnitelma (Suunnittelutoimisto Part Oy)

Kuva 17. Konttitornin ja keinotekoisen kummun suunnitelma ja leikkauskuva (Suunnittelutoimisto Part Oy)

Hyviä ideoita puistossa on esimerkiksi ympäristöstä kerättyjen betonielementtien ja kivenlohkareiden käyttäminen tilan rajaukseen sekä niiden maalaaminen. Tällöin saataisiin ympäristön muuten ehkä poisvietävä materiaali järkevään käyttöön. Suunnitelman konttitorni voisi toimia ja se olisi luonut toimintatiloja eri käyttäjille konttiaukion tapaan. Konttitornista lähtisi silta kummulle, jonka pintamateriaali vaihdettiin tekonurmipäällysteiseksi. Konttitornin ja kummun suunnitelma näkyy kuvassa numero 17.

Idealtaan suunnitelma on hieno. Kokonaisuudessaan väliaikaisen puiston suunnitelma vaikuttaa kuitenkin suhteellisen suurelta tilapäiseksi tilaksi. Tällaisenaan olevan suunnitelman toteuttamisesta luovuttiin Anni Bäckmanin (sähköpostiviesti, 5.4.2012) mukaan sen kustannusarvion vuoksi suhteutettuna arvioon puiston käyttöajasta. Tämä vaikka osa puiston toteuttamisesta olisi tehty talkootöinä. Bäckman sanoi kuitenkin, että väliaikaiset, pienen mitta-kaavan puistot ovat toteuttamiskelpoisia ideoita. Ehkä puiston suunnitelma olisi voinut olla pienimuotoisempi ja siinä olisi voitu enemmän käyttää aivan suoraan lähialueelta oikeasti saatavia materiaaleja. Joskus voi tulla yllätyksenä työmailla käytettävien, ränsistyneidenkin eri välineiden ja materiaalien arvo. Tällöin puisto olisi ollut realistisempi toteutuksen kannalta. Tietenkin tä-

män tyyppinen puisto olisi hieno pitkäaikaiseen käyttöön suunniteltuna ja rikkoisi perinteistä puistosuunnittelua ja rakentamista.

Alkuperäisissä suunnitelmissa ollut niemen kärkeen rantaan sijoitettu sauna jäi myös virallisesti toteuttamatta. Anni Bäckman (sähköpostiviesti, 5.4.2012) kertoi, että ilmeisesti tiedossa ollut saunanrakentaja ei vain alkanut viedä hankettaan eteenpäin. Jonkun toimesta rantaan kuitenkin ilmestyi luvattomasti pieni taideaidan vanereista tehty sauna. Suunnittelutoimisto Partin järjestämässä kaupungin asukkaiden ideatyöpajassa keksittiin myös paljon ideoita. Moni niistä on käyttökelpoinen. Part on dokumentoinut ideat muistiin ja niitä on ollut esimerkiksi lavatanssit, luistelukenttä ja vapaan tekemisen ja harrastamisen alue, jossa voi tehdä pienimuotoisia rakennelmia ja kokeiluja. (Hyrkäs 2011.)

4.3 Rakennusalueen ja väliaikaiskäyttöjen graafinen ilme

Suunnittelutoimisto Part on luonut väliaikaisille käytöille oman graafisen ilmeensä, joka on saanut inspiraationsa alueen tunnelmasta ja asfalttiin maalaetuista satamanaikaisista teksteistä. Väreiksi valittiin keltainen ja vihreä. Graafista ilmettä hyödynnettiin muun muassa useissa painotuotteissa, opasteissa ja esityksissä. (Hyrkäs 2011.)

Usealle eri työmaalle haluttiin luoda yhtenäinen visuaalinen ilme niin keskenään kuin rantareitin ja väliaikaisten toimintojenkin suhteen. Suunnittelutoimisto Part valitsi aitojen väriksi vihreän (Hyrkäs 2011) ja suunnitteli tekstit sekä korttelitunnisteet alueelle. Tunnisteiden visuaalinen ilme näkyy kuvissa numero 13 ja 14. Tarkoituksena oli selkeyttää rakenteilla olevaa aluetta ja laittaa näkyviin tulevat kadunnimet. Tämä erottelee työmaat ja jäsentelee muutenkin aluetta. Lisäksi se helpottaa paljon alueen liikennettä. Vihreäksi maalattuihin vaneriaitoihin tehtiin sapluunalla Helsingin vaakuna sekä teksti: Ei graffiteja, kiitos. Tällä haluttiin estää graffitien leviäminen selkeälle työmaa-alueelle. Ainakin tähän mennessä se on onnistunut hyvin. Tosin suuri merkitys voi olla se, että työmaat ovat vielä suhteellisen erilleen rantareitistä ja graffiteille tarkoitetuista aidoista.

Alun perin ideana oli, että aitoihin toteutetaan suurin kirjaimin jatkokertomus, joka etenee kortteli korttelilta työmaiden edistyessä ja on valmis alueen valmistuttua. Kertomuksen aloittaisi ammattikirjoittaja ja sitä jatkettaisiin kaikille avoimella kirjoituskilpailulla. Kun alue olisi täysin valmis, kertomus olisi luettavissa esimerkiksi talojen seiniin kiinnitetyistä pronssilaatoista. (Hyrkäs 2011.)

Aidan opasteet (kaupunki toteuttaa)

Aidan kaikille sivuille tulee kadunnimi sekä korttelin numero ja nimi.

OSOITETIEDOT

Osotetiedot toteutetaan aidan jokaiselle sivulle kerran.

Osotetiedot koostuvat kahdesta elementistä:

- Kadunnimi
Kytin koko on 600 mm x 180 mm. Kytti on kaksikielinen, tekstityyppi on Helsingin kantakaupungissa käytettävä.
- Korttelin numero ja nimi
Korttelin numero ja nimi maalataan kaksikielisenä tarrasapiunan avulla aidan vasempaan yläkulmaan oikean mitoituksen mukaisesti. Tiedostot tarrasapiunan teettämistä varten löytyy <https://projektipankki.raksanet.fi/>

Maalauksessa käytetään kirkkaan valkoista spraymaalia.

MUUT ELEMENTIT

Seuraavat elementit kiinnitetään aitaan 1 metrin korkeuteen maasta tasaisin välein.

Maalaussapiunan avulla tehdään:

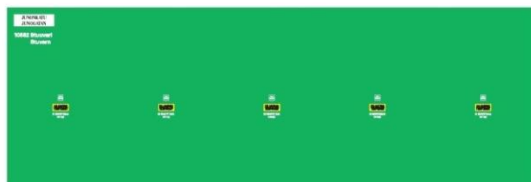
- Helsingin kaupungin tunnus (tehdään maalaussapiunan avulla)
- KALASATAMA TEMPORARY -tarra
- EI GRAFFITEJA, KIITOS -teksti (tehdään maalaussapiunan avulla)

Aitaan tullaan toteuttamaan myös muita ympäristötaitteeseen liittyviä elementtejä.

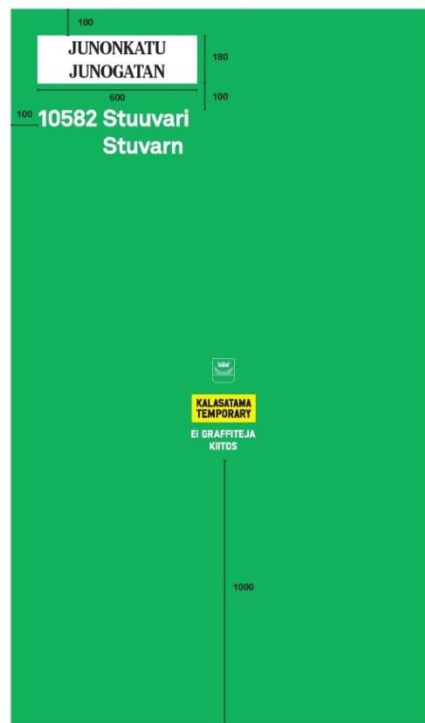
Kaikki mitat ovat millimetrejä.

Lisätietoja:

Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskus
Kalasataman alueen rakentamisprojekti
Projekti-insinööri Anni Backman
anni.backman@hel.fi

Esimerkki valmiista aidasta

3/3

Kuva 18. Kalasataman työmaa-aitojen kortteliopasteet (Suunnittelutoimisto Part Oy)

Kuva 19. Rakentamispalvelun työntekijät maalaavat työmaa-aitoihin Ei graffiteja -tekstejä (kuva Suunnittelutoimisto Part Oy)

4.4 Kalasataman rantareitin ylläpito

Rantareitillä ongelmia puhtaanapidon suhteen on tullut lähinnä graffitimaalarien osalta. Alun perin aidat oli tarkoitettu muunlaiseen taiteeseen eikä ylläpidon puolesta graffitimaalaukseen ollut varauduttu. (Bäckman, sähköpostiviesti 5.4.2012.) Tilanne tuli hieman yllätyksenä ja jouduttiin pohtimaan erilaisia vaihtoehtoja roska-astioiksi ja sitä, keneltä puhtaanapito tilataan. Roska-astioiksi saatiin vanhoja lasinkeräysastioita ja hiekoituslaatikoita. Puhtaanapidon toteuttajaksi ja roska-astioiden alueelle toimittajaksi valittiin Helsingin kaupungin rakentamispalvelu. Alueen siisteyttä on pyritty edistämään myös laatimalla alueelle säännöt, joihin sisältyy alueen pitäminen puhtana. Alueelle järjestettiin tasken toimesta Bajamaja -saniteettitilat konttiaukiolle, jossa on järjestetty suurempia yleisötahtumia.

1. OPASTETAULU

Teksti toteutetaan laserleikkaamalla teräslävyn / 10 mm merivesialumiiniin. Levyn mitat ovat leveys 80 cm, korkeus 120 cm. Levy kiinnitetään maahan upotettuun putkiprofilirakenteeseen. Tauluja tehdään 7 kappaletta.

KALASATAMA / GRAFFITISEINIEN OPASTEET
LUONNOS 27.4.2011 Tuomas Siitonen

Vastaavanlainen opaste
Venice Beachillä, Los Angelesissa

Kuva 20. Suunnitelma Kalasataman ja Suvilahden sääntökyltistä (Suunnittelutoimisto Part Oy)

Käytännössä huomattiin, että alueen puhtaanapito vie yllättävän paljon aikaa. Roskat ja tyhjä spray-tölkit eivät aina löydä tietään niille tarkoitettuihin roska-astioihin, vaikka kaikille nähtävillä olevissa säännöissä lukee, että jos niitä ei noudateta, graffiti-aita puretaan (kuva nro 20). Isoja roska-astioina toimivia

lasinkeräysastioita kaadetaan ja koska niiden mekanismi alkaa olla jo vanha, roska-astiat menevät auki myös itsestään. Kesällä 2011 roska-astioiden tiheys alueella on Bäckmanin (sähköpostiviesti, 11.4.2012) mukaan ollut hyvä.

Jos olisi tiedetty puhtaanapidon ongelmista, olisi jätettä voitua miettiä paremmin etukäteen. Toisaalta käytännössä huomataan puutteet ja hyvät puolet. Niistä voi sitten oppia. Kaikista tärkeintä olisi saada käyttäjät itse toimimaan aktiivisesti viemällä käyttämänsä tyhjät tölkit ja muut roskat niille tarkoitettuihin astioihin. Vandalismia ilmenee joka puolella kaupunkia. Kalasataman ollessa hieman syrjässä siellä on ollut helppo sotkea paikkoja rauhassa. Kuitenkin kaupunkiviljelijöiden istutussäkit ovat saaneet olla rauhassa ilkeillä. Miksi kaupunkilaisten itse istutettuja kasveja arvostetaan ja jätetään ne rauhaan, kun alueen puhtaanapitoa varten tuodut roska-astiat kaadetaan? Kalasataman tyyppisten alueiden käytön lisääntyminen voisi vähentää sotkemista. Silloin tilapäiskäyttöihin tarkoitettujen alueiden hyvät puolet tulisivat kaupunkilaisille paremmin esille, mikä voisi lisätä arvostusta niitä kohtaan. Kalasatamassa on jo järjestetty talkoita ja siistitty aluetta muun muassa nuorisoihankeskuksen toimesta.

Jos puhtaanapito järjestettäisiin vielä selkeämmin, voisi se myös auttaa tilanteeseen. Alueelle voisi sijoittaa myös vielä painavampia roska-astioita, jotta niitä ei kovin helposti kaadettaisi. Myös kierrätysnäkökulmaa voisi miettiä, sillä tyhjät metallitölkit ovat metallijätettä ja jos niissä on vielä maalia, kuuluvat ne ongelmajätteeseen. Niille voisi järjestää omat roska-astiansa. Tämä voisi vedota alueen käyttäjiin ja kaikkien omaan vastuuseen ympäristöstä. Kustannuspuoli tulee vain tässä asiassa vastaan. Onhan alue kuitenkin tilapäinen. Lisäksi herää epäily käyttäjien asenteesta laittaa jätteet niille tarkoitettuihin astioihin. Yksi vaihtoehto voisi olla, jos tällaisia tilapäisiä alueita tulee lisää, että roska-astiat siirtyisivät aina uuteen alueeseen entisen alueen valmistuessa. Silloin astioilla olisi pidempi elinkaari ja niiden hankkiminen tulisi järkevämmäksi.

4.5 Tilapäistoiminnan lupamenettelyt, dokumentointi ja viestintä Kalasatamassa

Talous- ja suunnittelukeskuksen Anni Bäckmanin (sähköposti 5.4.2012) mukaan väliaikaistoimintaan ei ollut mitään valmista lupamenettelymallia. Asioista on sovittu suullisesti rakennusvalvonnan kanssa ja pidetty viranomaisia ajan tasalla toimintojen sijoittelun suhteen. Rakennusvalvontaviranomainen myöntää luvat taideteoksille ja mahdollisille väliaikaisille rakennelmille. Jätehuoltoa ei tarvinnut erikseen esitellä lupaviranomaisille, mutta ympäristökeskus valvoo sitä säännöllisesti.

Lupamenettelymallin puute aiheuttaa epätietoisuutta. Vanhat, tutut toimintamallit eivät usein sovellu tilapäisiin käyttöihin. Partin Johanna Hyrkäs kertoo The Music Issue -lehdessä (7-8/2011) olevassa artikkelissa Helsingin kaupungin halusta panostaa kaupunkilaisten omaehtoiseen toimintaan ja siitä, miten hyvillä aikeilla on taipumus jumiutua kaupungin virkakoneistoon. Kaupungin

päättäjien ja ruohonjuuritoimijoiden yhteistyö ei ole aivan yksinkertaista. (Torikka 2011.)

Koska tilapäistoiminta ja ympäristötaide on suhteellisen uusi ilmiö, on katsottu olevan tarve dokumentoida sitä Kalasatamassa. Suunnittelutoimisto Part Oy:n yksi tärkeä tehtävä on ollut dokumentoida ympäristöä ja tapahtumia Kalasataman alueella. Partin raportin mukaan heillä on arkistossaan ympäristötaiteeseen liittyviä valokuvia lähes 4000 kappaletta. (Hyrkäs 2011). Talous- ja suunnittelukeskuksella on oma valokuvaaja, joka dokumentoi kaikkea alueen rakentamiseen liittyvää. Myös konttiaukion toimijoilla on annettu dokumentointivollisuus. Bermuda Helsinki on muun muassa tuottanut kesästä 2011 videomateriaalia. Anni Bäckmanin mukaan kuvia otetaan monia eri tarpeita varten muun muassa viestintätarkoitukseen. (Anni Bäckman, sähköposti 5.4.2012.)

Kalasataman toiminta on saanut julkisuutta eri viestimissä. Jutut ovat keskittyneet lähinnä rantareittiin, kahvilaan ja erilaisiin tapahtumiin. Helsingin Sanomissa on ilmestynyt muun muassa Kalasatamasta tuli rennon kaupunkielämän tukikohta -niminen artikkeli. Otsikko kuvastaa hyvin sitä, mitä Kalasatamasta on pyritty luomaan. Erilaisten artikkelien lisäksi Part on järjestänyt rantareitille näkyvyyttä tekemällä esimerkiksi Kalasatamaan oman Facebook -sivun ja ylläpitämällä Kalasataman blogia. Kalasatama sai myös oman Internet -sivunsa. Erilaisilla medioilla on suuri merkitys, jotta uudet käyttäjät ja toimijat saavat tietoa alueesta ja siitä, mitä siellä voi tehdä.

Kalasatamassa on myös paikan päällä olevassa viestinnässä pyritty pitämään sama muotokieli ja visuaalinen ilme, joista on kerrottu enemmän kappaleessa 4.3. Viestinnässä on Partin raportin mukaan pyritty välttämään nokkelia sloganeita. Kalasataman väliajan viesti kaupungin asukkaille on se, että tilaa riittää kaikille, tervetuloa mukaan (Hyrkäs 2011). Alueella liikkumista on jäsennellyt aitojen lisäksi opastetauluin, kyltein sekä asfalttiin maalattujen tekstein avulla. Asfalttimaalauksiin kirjoitettiin eri toimintojen sijainteja ja etäisyyttä niihin metreissä.

4.6 Rakennustyömaiden yhteensovittaminen väliaikaistoiminnan kanssa ja alueen turvallisuus

Kalasataman rakentamisprosessissa on mukana monta eri urakoitsijaa. Niiden ja kaupungin yhteistyötä koordinoimaan on palkattu projektinjohtoyritys Ahma insinöörit Oy. Kalasatamasta on tehty alueellinen rakentamislogistiikan suunnitelma. Siinä kerrotaan, että rakentamislogistiikasta on tehty kaksi suunnitelmakarttaa, jotka löytyvät Kalasataman projektipankista. Kaikille urakoitsijoille jaetaan tunnukset projektipankkiin, jonne pääsee Internetin kautta katsomaan Kalasatamaan liittyviä asiakirjoja ja suunnitelmia. Suunnitelmissa on otettu huomioon kevyen liikenteen kulkureitit ja alueet, jotka on varattu väliaikaiseen toimintaan. Näin eri toimijat osaavat ottaa alueen käyttäjät huomioon. Ohessa on Sörnäistenniemen liikennejärjestelyiden suunnitelma keväältä

2012 (kuva nro 21). Projektipankista löytyy lisäksi rakennuttajan ja urakoitsijan toimintaohjeet, työmaa-aitojen visuaaliset ohjeet ja kiinteistöviraston ohjeet liittyen tonttien maamassoihin. Rakentamislogistiikan suunnitelmassa on huomioitu työmaiden sosiaali- ja varastointialueet sekä pysäköinti. Pysäköinti on kielletty Sörnäistenniemellä ja urakoitsijat joutuvat vuokraamaan työmaan pysäköintiä varten tarkoitukseen varattuja pysäköintialueita. Näin estetään autojen pysäköinti pitkin aluetta. Suunnitelmassa kerrotaan, että työmaareitin alkuun on asennettu rantareitin opastustaulun lisäksi opastustaulu palvelemaan talonrakentajia.

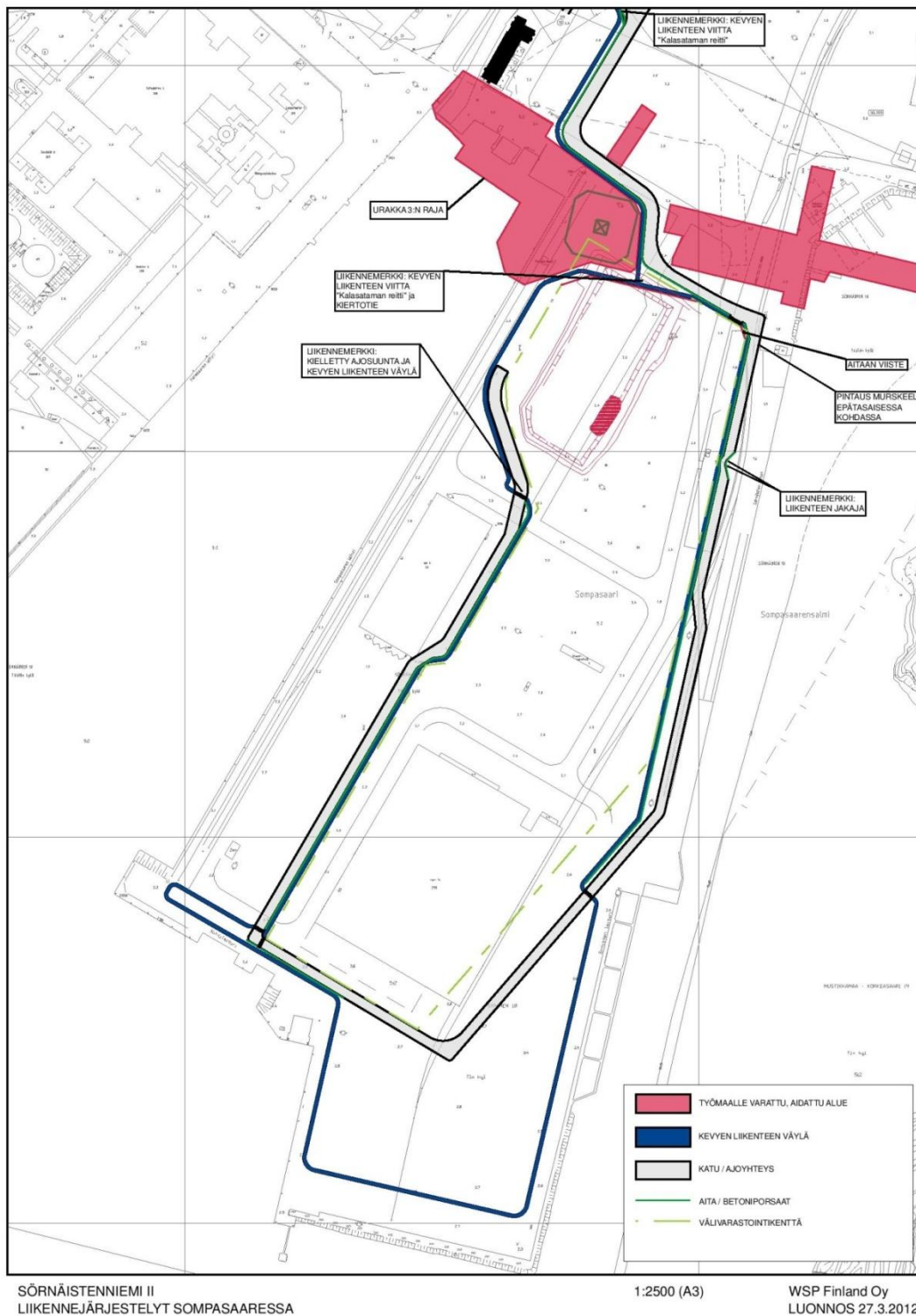
Projektista järjestetään kuukausittain kokous Kalasataman rakentamislogistiikan seurantaryhmä nimikkeellä. Kokouksissa käydään läpi muuttuva alueellinen logistiikkasuunnitelma, puhutaan yleisestä siisteydestä ja alueiden vuokraamisesta. Jokaisella urakoitsijalla on halutessa oma puheenvuoronsa. Keväällä 2012 on järjestetty Siistein työmaa -kilpailu, jonka tarkoituksena on edistää entisestään työmaa-alueiden siisteyttä. Tällä pyritään lisäämään yleistä viihtyvyyttä ja turvallisuutta.

Urakoitsijoihin ja työmaapalveluihin vaikuttaa väliaikaisten käyttöjen ja halutun visuaalisen ilmeen kannalta se, että urakoitsijat joutuvat asentamaan aidat halutun mukaisesti ja huolehtimaan niiden puhtaudesta tarkemmin kuin normaalilla työmaalla. Aidat ovat pysyneet tähän mennessä puhtaana graffiteista. Ahma insinöörit Oy:n Jaakko Laurila (sähköpostiviesti, 16.4.2012) kertoo, että tilapäiskäyttöjen ja työmaiden yhteensovittamisessa voidaan ongelmalliseksi pitää tilan puutetta. Hänen mukaansa rakentamisen edetessä väliaikaistoiminnalle varatut tilat voisi hyödyntää rakentamista palvelevana alueena, kuten välivarastona tai pysäköintialueena. Toimintojen sijoittelussa pitää aina miettiä ensisijaisesti rakennustyömaiden tarpeita. Rakenteilla oleva alue Kalasatamassa on laaja ja varsinkin kesällä 2011 ja sitä ennen eteläpäässä niemeä oli hyvin tilaa julkiseen käyttöön. Pysäköinti on tuonut oman päänsäivänsä urakoitsijoille. Laurilan mukaan urakoitsijat ovat melko hyvin noudattaneet alueen pysäköintisääntöjä, tosin lähinnä sanktiouhan kautta. Laurila kertoi, että ongelmana on ollut pysäköinti katu-urakka-alueelle, joissa pysäköintiä ei voi rangaista, koska alueet ovat urakkarajan sisäpuolella.

Kaupunkilaisen kannalta riskinä Kalasatamassa ovat raskaiden ajoneuvojen kuljetukset, tavaroiden purkaminen kadulle ja katualueella tehtävät työt. Alueen julkisen käytön takia pitää kiinnittää erityistä huomiota liikenneturvallisuuteen. Turvallisuussyistä pitää kevyen liikenteen väylät rajata selkeästi. Laurila nimeää erityisesti ajoneuvoliikenteen ja kevyen liikenteen risteämistä niemen eteläpäässä rantareitin varrella. (Laurila, sähköpostiviesti 16.4.2012.) Kalasatamassa ei ole voinut hyödyntää jo olevaa katuinfrastruktuuria, vaan rajaukset ovat tehty betoniporsain ja erilaisin aidoin. Tällä pyritään myös estämään kulkijoiden eksyminen vahingossa työmaalle. Laurila (sähköpostiviesti 16.4.2012) toi esiin myös sen, että ulkoilureitin sijainti työmaa-alueen läheisyydessä saattaa houkutella uteliaita katselijoita Sörnäistenniemen rakennustyömaalle. Turvallisuusriskinä voidaan Laurilan kertoman mukaan pitää myös alueen vähäistä kunnossapitoa erityisesti talvisin. Kalasatama kuuluu katujen

kunnossapidossa viimeiseksi hoidattavaksi alueeksi. Talvisin kevyen liikenteenväylät ovat olleet jäisiä tai auraamatta pitkiä ajanjaksoja. (Laurila, sähköpostiviesti 16.4.2012.) Anni Bäckmanin (haastattelu 2012) mukaan, kun alueen avaamista suunniteltiin, oli tällöin paljon puhetta turvallisuusasioista. Kuitenkaan Bäckmanin mukaan tähän mennessä ei ole tullut minkäänlaisia ongelmia sen suhteen esille.

Alueen turvallisuuteen ja käytettävyyteen liittyy alueen valaistus ja muut normaalit kaupunkitilan infrastruktuurit. Kahvilan ja muun toiminnan sähkön ja veden jakeluun on käytetty olemassa olevia vanhoja linjoja ja ne pyritään säilyttämään vanhan valaistuksen lisäksi mahdollisimman pitkään, kunnes alueelle saadaan uudet sähkö- ja vesilinjat sekä valaistus.

Kuva 21. Liikennejärjestelyt Sompasaaressa (talous- ja suunnittelukeskus)

5 POHDINTA

5.1 Väliaikaiskäytön potentiaalit ja riskit Kalasataman näkökulmasta

Tilapäisillä käytöillä on oma hyötynsä kaupunkitilassa ja sen suunnittelussa. Ne tuovat tuoreen näkökulman suunnitteluun ja antavat kaupunkilaisille itselleen konkreettisesti mahdollisuuden vaikuttaa kaupunkitilan rakentumiseen. Tilapäiskäytön haasteena on Bäckmanin mielestä uusien toimintatapojen muodostuminen ja vanhojen tapojen murtaminen. Bäckmanin kertoi (sähköpostiviesti, 11.4.2012), että Kalasataman kautta tämä on muuttunut helpommaksi, kun on nähty, että alueella oikeasti käy paljon ihmisiä ja se on saanut paljon myönteistä julkisuutta. Johanna Hyrkäs sanoo Kalasataman raportissaan kaupungin ottaneen ennakkoluulottoman harppauksen ottaessaan tilapäiskäytöt osaksi Kalasataman projektia. Pieni impulssi kaupungin suunnalta on saanut aikaiseksi paljon uutta sisältöä kaupunkikuvaan Helsingin näkökulmasta. (Hyrkäs. 2011.)

Kalasatamassa on monta virastoa ja toimijaa mukana. Bäckmanin mukaan (haastattelu, 15.4.2012) olemassa olevan toimintamallin puuttuessa toiminta on muokkautunut projektin edetessä. Kun tehdään jotain ensimmäistä kertaa, on selvää, ettei kaikki ei aina suju ongelmitta (Hyrkäs 2011). Urakoitsijan ja laskuttajan näkökulmasta on välillä pitänyt miettiä, keneltä tehty työ laskutetaan. Projektissa on mukana monta osapuolta ja heidän vastuut voivat välillä hämärtyä, varsinkin, jos työ tilataan suullisesti eikä aina työn oikean maksajan toimesta. Monen toimijan mukanaolo voi aiheuttaa ristiriitaisuuksia tilauksissa ja ylimääräistä resurssien käyttöä. Se on ollut hyvä, että lähinnä talous- ja kehittämiskeskus on pyytännyt töitä tehdyksi eikä sekaannuksia näin ole päässyt tapahtumaan.

Jo mainittu hyöty tilapäisestä toiminnasta on alueen tai tilan imagon kohottaminen sekä kaupunkilaisten tietoisuuden lisääminen alueesta. Varsinkin isommilla alueilla, joihin suunnitellaan tietynlaista aluetta, tilapäisiä käyttöjä kannattaa hyödyntää. Silloin kannattaa miettiä, millaista kuvaa tulevasta alueesta halutaan muodostaa ja ohjata väliaikaista käyttöä tukemaan tämän kuvan vahvistumista. Kalasatamasta muokataan nuorekasta, modernia ja kiinnostavaa asuinalueutta. Tähän tarkoitukseen ja imagon luomiseen alueen väliaikaiskäyttö on soveltunut hyvin. Kalasatamaan on tarkoitus jäädä pysyvä ympäristötaidetta rakennusaikaisen väliaikaisen taiteen lisäksi. Imagohyödyn varjopuoleksi voi muodostua graffitimaalareiden ja muiden toimijoiden tottuminen käyttää aluetta omiin tarkoituksiinsa. Se jää nähtäväksi loppuuko esimerkiksi graffitimaalaus, kun asuinalue on valmis ja aidat poistetaan. Siihen siirtyminen on kuitenkin vaiheittaista, mikä auttaa käyttäjiä käsittämään tilanne. Kesällä 2012 graffitaita pienentyy huomattavasti kesään 2011 nähden. Jaakko Laurila Ahma insinööreistä (sähköpostiviesti, 16.4.2012) toi esille sen, että väliaikaistoimintojen karsiminen rakentamisen tieltä saattaa aiheuttaa negatiivista uutisointia ja täten vaikuttaa negatiivisesti alueen imagoon.

Graffitiaidan purkaminen ja aidan suosio huomioitiin mediassa. Uskon kuitenkin, että alueesta uutisointia on ollut enemmän positiivisessa hengessä ja että suurin osa graffitimaalareista ymmärtää, että rakennustyömaat edistävät ja vaativat omat tilansa. Graffitimaalaukseen voisi katsoa taas uuden siihen soveltuvan alueen. Nyt osa aidoista siirretään lähelle Suvilahteen.

Imagon kohottaminen liittyy alueiden brändäys -ilmiöön. Aihetta on tutkinut talousmaantieteilijä Sari Klinga, jolla on brändäykseen erikoistunut yritys. Hänen mukaansa mille tahansa alueelle on tärkeää voimakas identiteetti, joka muodostuu monista pienistä toiminnan ja ympäristön osasista. Mielikuvat kaupungeista vaikuttavat yhä enemmän. Alueen imago vaikuttaa alueiden väliseen kilpailuun. Yritykset, yhteisöt ja yksittäiset ihmiset välttävät huonomaineista paikkaa. Helsinki on kaupunki, jossa on tilaa luoda erilaisia brändejä alueille ja sitä kautta valinnanvaraa ihmisille. (Sari Klinga. 2012.) Tilapäiskäytöt tarjoavat oman osansa siitä toiminnasta, joka alueiden imagoon vaikuttaa.

Tilapäinen käyttö voidaan nähdä liian kaaosmaisena ja anarkistisena. Kaaoksella on puolensa, mutta tilapäiset käytöt, kuten muukin toiminta, vaatii tiettyjä rajoja ja sääntöjä. Vapaalle toiminnalle pitää silti jättää tilaa. Aina löytyy joku, joka ei välitä säännöistä. Tämä riski on olemassa kaikkialla. Toisaalta sallimalla kaupunkilaisille vapaaehtoista tilapäistä toimintaa auttaa se sitouttamaan heitä alueeseen ja mahdollisesti luomaan enemmän kiinnostusta ympäristöönsä ja sen kunnossapitämiseen.

Harkittaessa tilapäiskäyttöjen hyödyntämistä voi herätä kysymyksiä kuten, mitä jos käyttäjät eivät löydä paikkaa itselleen ja alue jää epäsiistiksi. Kalasatamassa on positiivisena huomiona ollut, että siellä on järjestetty yllättävän monipuolista toimintaa ja käyttäjiä on riittänyt etenkin kesäaikaan. Toteutuneiden väliaikaikäyttöjen suunnitelmilla on osoitettu tiloja eri käyttäjille ja tuettu aktiivista toimintaa. Nyt painopiste alkaa olla lähinnä tilojen tarjoamisessa aktiivisille kaupunkilaisille.

Tilapäiskäyttöjä voidaan hyödyntää suoraan kustannusmielessä. On vuosia, jolloin kaupungilla ei ole varaa investoida suuriin hankkeisiin ja joutomaiksi joutuvien alueiden suunnittelu ja uudelleenrakentaminen siirtyy tulevaisuuteen. Olisi hyödyllistä saada alue sillä välin jotenkin käyttöön ja siihen tilapäiset käytöt soveltuvat erinomaisesti. Tällöin on mahdollista saada alueesta hyötyä esimerkiksi vuokratulojen kautta. Samalla tuetaan ympäristön kestävä kehitystä, koska tilapäisiin käyttöihin yleensä hyödynnetään olemassa olevia rakenteita ja kierrätysmateriaalia. Tässä opinnäytetyössä ei haluttu ottaa Kalasataman tilapäiskäyttöjen kustannuksia erityisesti esille. Väliaikaisten käyttöjen kustannuksia olisi yleisesti syytä tutkia kustannushyötynäkökulmasta ja sitä, missä menee raja saavutettujen hyötyjen ja näistä aiheutuvien kulujen välillä. Kaupunki on luopunut Kalasataman väliaikaisen puiston toteutuksesta, koska se on kustannuksiltaan liian suuri käyttöikänsä nähden. Suunnitelmiin on käytetty voimavaroja. Puiston ideaa ja suunnitelmaa voisi hyödyntää muualla. Puiston ei tarvitsisi olla vain väliaikainen, vaikka se on sellaiseksi alun

perin suunniteltu. Puiston konsepti sopii tukemaan erilaista väliaikaista toimintaa. Toteutuessaan se toimisi tilana, jossa kaupunkilaiset voisivat järjestää erilaista toimintaa.

5.2 Kalasataman tilapäiskäyttöjen mahdollisuudet jatkossa

Kalasatamassa on tarkoitus hyödyntää aluetta myös rakentamisaikana. Tämä onkin onnistunut erityisesti kesän 2011 aikana. Suunnittelutoimisto Partin tilapäiskäyttöjen koordinointi loppui vuoteen 2011 ja nyt pelkästään kaupungilla on koordinoinnin rooli. Yksityisen suunnittelijan katsottiin Anni Bäckmanin (haastattelu, 25.3.2012) mukaan olevan liian kallis meno kaupungille. Rantareitin toimintojen, kuten konttiaukion, on tarkoitus jatkaa mahdollisimman pitkään, mutta muuten tilapäinen käyttö on pitkälti kiinni aktiivisista kaupunkilaisista. Väliaikaistoiminta voi jatkua alueilla, joista siihen löytyy tilaa. Pienimuotoisempien mahdollisten käyttöjen tullessa vastaan on Bäckmanin (sähköpostiviesti, 5.4.2012) mukaan mahdollista käyttää ulkopuolisia konsultteja. Mitään varsinaisia suunnitelmia ei kuitenkaan ole.

Kalasatamassa, Suvilahden puolella, on valmisteilla rullalautailupuisto. Rakentamisen takana on Suomen Rullalautailuliiton organisoima ryhmä harrastajia, jotka tekevät puistoa vapaaehtoisvoimin. Kaupunki on tarjonnut tilan pientä maksua vastaan. Tarkoituksena on, että Rullalautailuliitto hankkii toteutusta varten rahoituksen ja tekee työn itse. Rahoitusta on saatu muun muassa kaupungin eri virastoilta. Puisto saattaa joutua tulevaisuudessa väistymään Kalasataman rakentamisen takia. Alueelle kaavaillaan joka tapauksessa rullalautailupuistoa, joten vielä on auki voidaanko nyt rakennettavaa ainakin osaksi säilyttää pidempiaikaiseksi. (Seppänen 2012.)

Tällä hetkellä Kaupunginmuseolla on suuri rooli pysyvän ympäristötaiteen koordinoinnissa (Bäckman, sähköpostiviesti 11.4.2012). Sörnäisten niemen kärkeen on tekeillä Mammutti -niminen taideteos. Sen toteuttaa kuvataideopiskelija Riitta Kobra ja idea on tullut Partin ja opiskelijoiden yhteistyöstä. Teos on nimensä mukaisesti aidoissa mittasuhteissa oleva mammutti ja sen on suunniteltu olevan paikallaan niin pitkään kuin se kestää, enintään 10 – 15 vuotta, kun niemenkärkeä aletaan rakentaa. Mammutti -teos näkyy myös Korkeasaaren ja Mustikkamaan puolelta ja on kiinnostava lisä maisemaan. On ollut myös puhetta, että alueella olevia voimapylväitä käytettäisiin jotenkin osana alueen ympäristötaidetta (Bäckman, kokous 2.4.2012).

Sompasaaren rantareitti muokkautuu erilaiseksi kuin kesällä 2011. Työmaiden siirtyessä lähemmäksi julkinen tila pienenee. Esimerkiksi graffitiaidan osuus vähenee huomattavasti. Jos kesällä 2012 alueelle hankitaan sopivampia roskastioita, niitä voitaisiin hyödyntää tulevaisuudessa alueen pohjoispuolen mahdollisissa väliaikaikäytöissä. Kalasataman rakennusprojektia ja sen etenemistä voidaan seurata Hanasaaren voimalan katolle sijoitetun webkameran avulla Internetistä (Kalasatama 2012).

Rakentaminen tulee jatkumaan tulevaisuudessa Kulosaaren sillan pohjoispuolella, jolloin sinne voi syntyä mahdollisuuksia tilapäiseen käyttöön ja rantareitin tyyliseen kevyen liikenteen väylään. Siinä on suunnittelun mahdollisuus, johon voisi hyödyntää Kalasataman Sompasaaren puolelta saatua kokemusta. Pohjoispuolen suunnitelman voitaisiin teettää opiskelijatyönä, jos yksityinen suunnittelija katsotaan liian kalliiksi kaupungille. Monet tilapäisistä käytöistä ja ympäristötaiteesta sekä esimerkiksi Aalto City Gardenin suunnitelman ovat toteuttaneet kuvataideopiskelijat. Opiskelija saa kokemusta ja hyvän mahdollisuuden päästä kokeilemaan ideoitaan käytännössä. Se, että tekijänä on opiskelija ilman alan vankkaa kokemusta, ei ole este, koska toteutus on tilapäistä ja siinä on mukana myös alan ammattilaisia. Suunnitelmia voitaisiin saada järjestämällä kilpailu yhteistyössä jonkin alan koulun kanssa. Pohjoispuolella Kyläsaarenkadulla on ollut jo tilapäistä käyttöä. Siellä on järjestetty esimerkiksi rock-konsertteja ja niitä järjestetään myös kesällä 2012.

5.3 Ehdotuksia ulkotilojen väliaikaiskäytön vakiinnuttamiseksi

Tilapäiskäytön toimijat osuudessa on painotettu kaupungin roolia väliaikaiskäyttöjen lisäämisen tukemisessa. Kaupunki voi osoittaa tiloja, vaikka viime kädessä käytön ideoijat ja tekijät valitsevat paikan (Lehtovuori & Ruoppila 2011). Tekijät tarvitsevat mallia toimintaansa. Kaupunki voi omalla sisäisellä toiminnallaan väliaikaisten käyttöjen lisääntyessä muodostaa niihin sopivan toimintamallin. Voisi olla tarve kaupungin sisäiselle viralle, jonka hoitaja kartoittaisi ja keskittyisi tilapäiskäyttöihin ja niiden organisointiin sekä kartoittamiseen. Kouluttamalla ja tiedottamalla kaupungin henkilökunta tunnistaisi tilapäisiin käyttöihin liittyviä asioita ja tietäisi, miten toimia niiden tullessa vastaan.

Erityyppiset mediat voivat toimia välineinä, joiden kautta voidaan tiedottaa mahdollisia käyttäjiä ja innostaa heitä toimintaan. Internetillä on tässä iso rooli. Painoituksena olisi, ettei tarvitse olla alan asiantuntija vaan, että kaikenlaisia ideoita otetaan vastaan sekä yksityishenkilöiltä ja ryhmiltä kuin eri yhdistyksiltä. Internetiin voisi tähän tarkoitettuun sivustoon lisätä kohdan, jossa kaikki voivat ehdottaa potentiaalisia kohteita. Tämä auttaisi kartoittamaan tyhjiä tontteja ja alueita. Mallina voisi tietyiltä osin toimia Helsingin kaupungin ja Vartti -lehden yhteistyönä vuonna 2012 toteutettu Fix my street -EU -hanke. Internetissä voi Vartti -lehden sivuilla ilmoittaa kohteita, jotka tarvitsevat korjausta. Kohteesta kerrotaan kirjallisesti ja kuvalla sekä kaikki kohteet on merkattu karttapohjaan. Sivulla on linkkejä erilaisista kaupungin siivoustoimintaan liittyvistä sivuista, joiden kautta saa informaatiota, miten kaupunkilaiset itse voivat vaikuttaa puhtausasioihin. (Pitäisikö fiksata? 2012.) Internetissä on jo esimerkiksi Kalasataman lisäksi Hernesaaren väliaikaistoimintoja esitteleviä sivustoja. Hernesaaren väliaikaistoimintoja esitellään Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluviraston sivuilla ja sieltä löytyy eri toimintoja

koskevia yhteistietoja (Kaupunkisuunnitteluvirasto. Hernesaari 2012). Kaikki tällainen toiminta voitaisiin koota yhdelle sivustolle, jolloin sitä ei tarvitsisi etsiä eri sivustoilta.

Muissakin tutkimuksissa on esitetty erilaisia tapoja edistää väliaikaisten käyttöjen helpottamista. Tilojen väliaikaiskäyttö (2011) -raportissa suositellaan muun muassa väliaikaisen käytön tiloihin erikoistuneiden konsulttitoimistojen perustamisen ja erilaisten yksityisten yhdistysten tukemista. Siinäkin raportissa ehdotetaan toimiston tai web-sivuston perustamista aiheeseen liittyen. Sivustolla olisi mahdollista tutustua yksityisiin ideoihin ja julkisiin suunnitelmiin, vapaisiin paikkoihin sekä kiinnostuneisiin investoijiin ja yhteisöihin, jotka tarvitsevat rahoitusta. Tilapäiskäyttöjen koordinoinnista ja kehittämisestä voisi tulla osa kaupunkisuunnittelua. (Rönkkö ym. 2011) Ulkotilojen kohdalla tulisi myös miettiä, miten tiloja voisi saada käyttöön ilmaista riippumatta, esimerkiksi erilaisilla katoksilla ja konteilla.

Tilapäisten käyttöjen potentiaalin näkeminen vaatii totuttujen ajatuskuvioiden rikkomista ja perinteisen hierarkian kyseenalaistamista (Lehtovuori ym. 2003). Tilapäiskäytöt voivat olla alkusysäys uudentyyppiselle suunnittelulle. Ehkä perinteinen suunnittelutapa kaipaisi jotain uutta vaihtoehtoa rinnalleen. Sitä ennen väliaikainen käyttö tulee ottaa mukaan kaupungin toimintaan. Tilapäiskäytöistä tulisi tiedottaa, etenkin kaupungin omille työntekijöille, jotta käytöt otettaisiin todesta ja tällaista toimintaa kannustettaisiin.

LÄHTEET

- Aalto L. 2012. Suvilahden historia pähkinäkuoressa. Viitattu 15.3.2012.
<http://www.suvilahti.fi/about/>
- Arabianranta Toukola Vanhakaupunki. 2012. Viitattu 16.11.2012.
<http://artova.fi/index.php/kaupunkiviljely>
- Bermuda. 2011. Viitattu 28.2.2012.
<http://bermudahelsinki.blogspot.com/?z>
- Bäckman A. 2012. Projekt-insinööri. Talous- ja suunnittelukeskus. Haastattelu 25.3.2012.
- Bäckman A. Projekt-insinööri. Talous- ja suunnittelukeskus. 11.4.2012. Moikkis. Lindberg N. [sähköposti].
- Bäckman A. 2012. Projekt-insinööri. Kalasataman rantareitti. Kokous. Aleksanterinkatu 24. 2.4.2012. Talous- ja suunnittelukeskus.
- Dodo Ry. 2012. Viitattu 10.4.2012.
<http://dodo.org/dodo-ry>
- Dodo Ry. Dodon kaupunkiviljelytoiminta sai Helsingin kaupungin ympäristöpalkinnon. 2011. Viitattu 23.4.2012.
<http://dodo.org/uutiset/dodon-kaupunkiviljelytoiminta-sai-helsingin-kaupungin-ymp-rist-palkinnon>
- Dodo Ry. Kaupunkiviljely. 2012. Viitattu 23.4.2012.
<http://dodo.org/ryhmat/kaupunkiviljely>
- Dynamo Advertising. 2011. Itkumuuri. Viitattu 16.11.2011.
http://www.dynamo.fi/work/helsingin_seurakuntayhtymae/itkumuuri/
http://www.dynamo.fi/work/helsingin_seurakuntayhtymae/
- Frank K.A. & Stevens Q. 2007. Loose space, Possibility and Diversity in Urban Life. London & New York. Routledge.
- Haydn F. & Temel R. 2006. Temporary Urban Spaces: Concepts for the Use of City Spaces. Berlin. Birkhäuser.
- Helsingin kaupunki. Kaupunkisuunnitteluvirasto. 2011. Viitattu 25.1.2012.
<http://www.hel.fi/hki/ksv/fi/Kaavoitus/Kaavoituksen+tavoitteet>
- Helsingin kaupunki. Rakennusvirasto. 2011. Viitattu 25.1.2012.
http://www.hel.fi/hki/hkr/fi/Viraston+esittely+ja+ty_paikat

Helsingin kaupunki. Rakennusvalvontavirasto. 2011. Viitattu 17.11.2011.
<http://www.hel.fi/hki/rakvv/fi/Rakentaminen+ja+luvat/Milloin+rakentamiseen+tarvitaan+lupa>

Helsingin kaupunki. Kalasatama. 2012. Viitattu 15.3.2012.
<http://www.uuttahelsinkia.fi/kalasatama>

Helsingin kaupunki. Talous- ja suunnittelukeskus. 2011. Viitattu 25.1.2012.
<http://www.hel.fi/hki/taske/fi/strategiat/Kilpailukyky>

Helsingin kaupunki. Talous- ja suunnittelukeskus. Aluerakentaminen. 2011. Viitattu 24.11.2011.
http://www.hel.fi/hki/taske/fi/Aluerakentaminen/T_1_nlahti,

Helsingin seurakuntayhtymä. 2011. Viitattu 11.11.2011.
<http://www.helsinginseurakuntayhtyma.fi/?newsid=16251&deptid=2836&languageid=3&NEWS=116.11.11>

Hyrkäs J. 2011. Kalasataman väliaika, Kalasatama temporary, Raportti Kalasataman ympäristötaiteesta toukokuu 2009 – kesäkuu 2011. Julkaisematon raportti.

Hytönen J. 2011. Ympäristöinsinööri. Kiinteistöviraston tonttiosasto. 15.11.2011. Muotoilijankatu. Lindberg N. [sähköposti].

Ijäs J. 2011. Helsingin Kampin kappeli mukana designpääkaupunkivuodessa. Kotimaa24.fi. Viitattu 16.11.2011.
<http://www.kotimaa24.fi/uutiset/kotimaa/5572-helsingin-kampin-kappeli-mukana-designpääkaupunkivuodessa>

Inessiivi Media Oy. 2011. Lapin Kultra Solar Kitchen Restaurant. Viitattu 28.2.2012.
<http://www.stadissa.fi/tapahtumat/31202/lapin-kultra-solar-kitchen-restaurant>

Kalasatama. 2012. Helsingin kaupunki. Viitattu 3.5.2012.
<http://www.uuttahelsinkia.fi/kalasatama/perustiedot/webcam-kalasatamaan>

Kaupunkisuunnitteluvirasto. Hernesaari. 2012. Viitattu 8.5.2012.
<http://ksv.hel.fi/fi/node/1528>

Kaupunkiviljely. 2012. Viitattu 10.4.2012.
<http://kaupunkiviljely.fi/projektit/mika-dodo/>

Kaupunkiviljely. 2012. Viitattu 10.4.2012.
<http://kaupunkiviljely.fi/projektit/kalasatama/>

Klinga S. Finnish Place Branding. 2012. Viitattu 13.5.2012.
<http://www.sariklinga.com/#!/brandyaksesta>

Kopomaa T. 1999. Katutyömaa kaupunkikuvassa. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja.

Kytöharju M. 2011. Taidetta Kampin kappelin työmaalla. Kirkko & Kaupunki. 4.7.2011. Viitattu 16.11.2011.

<http://www.kirkkojakaupunki.fi/uutiset/taidetta-kampin-kappelin-tyomaalla>

Landry C. & Bianchini F. 1998. Luova kaupunki. Helsinki:Helsingin kaupunki, tietokeskus.

Laurila J. Aluevalvoja. Ahma insinöörit Oy. 16.4.2012. Kalasatamasta. Lindberg N. [sähköposti].

Lehtonen P. 2010. Joustava kaupunkitila virittää yhteisöllisyyttä. Helsingin sanomat. Julkaistu 4.7.2010. Viitattu 11.11.2011.

<http://www.hs.fi/paakirjoitus/artikkeli/Joustava+kaupunkitila+viritt%C3%A4%C3%A4+yhteis%C3%B6llisyytt%C3%A4/HS20100704SI1MA0151i>

Lehtovuori P. & Hentilä H-L. & Bengs C. 2003. Tilapäiset käytöt: kaupunkisuunnittelun unohdettu voimavara = Temporary uses: the forgotten resource of urban planning. Espoo. Teknillinen korkeakoulu.

Lehtovuori P. & Ruoppila S. 2011. Kaupunkikiihdytin, Tilapäiset käytöt kehittämisen voimavarana. Raportti

Luova pääkaupunkiseutu – hanke. 2011. Pääkaupunkiseudun koheesio- ja kilpailukykyohjelma PKS – KOKO 2010 – 2013. Julkaistu 20.6.2011. Viitattu 15.11.2011.

http://www.hel2.fi/Helsinginseutu/Hankkeet/Koko/PKS_Luova_hankekuvaus.pdf

Multicolouredreams. 2011. Viitattu 16.11.2011.

<http://mcdreams.wordpress.com>

Nurmela A. 2011. entinen jäsen. Arabianrannan asukasyhdistys. 21.11.2011. Muotoilijankatu. Lindberg N. [sähköposti].

Oksanen A. 2011. Puheenjohtaja. Kaupunkiviljely-yhdistys. 3.12.2011. Muotoilijankatu. Lindberg N. [sähköposti].

Part -toimisto. 2011. Kalasataman väliaikaisen puiston konseptisuunnitelma. Julkaisematon.

Perheentupa I. 2011. Ihana työmaa Kalasatamassa. Viitattu 15.1.2012.

http://omakaupunki.hs.fi/paakaupunkiseutu/uutiset/ihana_tyomaa_kalasatamassa/

Pitäisikö fiksata? 2012. Helsingin sanomat. Viitattu 17.4.2012.

<http://omakaupunki.hs.fi/fiksaus/>

Pulliainen E. 2012. Omalta pihalta yhteiseen kaupunkitilaan -tapaus kaupunkiviljely. Tampereen yliopisto. Johtamiskorkeakoulu. Aluetiede. Pro Gradu -tutkielma.

Rönkä K., Francesco A., Kozàri H. & Vesmanen E. 2011. Made in Hernesaa-ri, Aika entisen ja tulevan välissä, Tilojen tilapäiskäyttö. Helsinki. DoTank.

Seppänen T. Skeittipuisto voi jäädä väliaikaiseksi. 12.5.2012. Helsingin sa-
nomat. Viitattu 16.5.2012.

http://omakaupunki.hs.fi/paakaupunkiseutu/uutiset/skeittipuisto_voi_jaada_vaalikaiseksi/?ref=tf_iOKboksi_directory_pl

Sippola J. 2011. Helsingin töhryjohtaja: Nollatoleranssi graffiteihin oli virhe. Helsingin sanomat. Viitattu 16.11.2011.

http://omakaupunki.hs.fi/paakaupunkiseutu/uutiset/helsingin_tohryjohtaja_nollatoleranssi_graffiteihin_oli/

Suunnittelutoimisto Part. 2012. Kalasataman taskuopas. Viitattu 15.3.2012.

<http://kalasatamanvaliaika.fi/wordpress/wp-content/uploads/kalasatamantaskuopas1.pdf>

Torikka T. 2011. Kaupunkikulttuuria konteissa. The Music Issue. 7-8/2011. Viitattu 28.2.2012.

<http://www.wearehelsinki.fi/fi/container-goes-ug/>

Töölönlahden tilapäisen puiston hankesuunnitelman hyväksyminen. 2010. Yleisten töiden lautakunta. Viitattu 17.11.2011.

http://www.hel.fi/static/public/hela/Yleisten_toiden_lautakunta/Suomi/Paatos/2010/HKR_2010-06-08_Ytlk_23_Pk/BA225237-C1DB-4CB7-A226-8FF772117A85/Toolonlahden_tilapainen_puisto_hankesuunnitelman.html

Urban catalyst, Strategies for Temporary Uses - Potential for Development of Urban Residual Areas in European Metropolises, September 03 2001-2003. Eu –hankkeen raportti.

Vehkasalo J. 2011. Pop up -saunan löyly hellisi urbaania nautiskelijaa. Helsingin uutiset. Julkaistu 12.10.2011. Viitattu 25.1.2012.

<http://www.helsingin uutiset.fi/artikkeli/74582-pop-up-saunan-loyly-hellisi-urbaania-nautiskelijaa>

Ympäristöhallinto. 2011. Viitattu 17.11.2011.

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=1437&lan=fi>

